

संहती कार्यसाधिका । शिलं परं भूषणम्
Shetkari Shikshan Prasarak Mandal's

KRISHNA MAHAVIDYALAYA, RETHARE BK.

Shivnagar, Tal. Karad, Dist. Satara, 415108 (M.S.) Ph. : 02164-266346, Fax : 02164- 266347

Email : kmr_sspm@yahoo.co.in Website : www.krishnamahavidyalaya.com

NAAC "B+" Grade (CGPA 2.65)

Founder : **Hon. Jaywantrao Bhosale**

President : **Dr. Suresh Jaywantrao Bhosale**

Principal : **Dr. Salunkhe C. B.,** M.Sc; Ph.D.

Key Indicator 3.3 – Research Publication and Awards

3.3.1: Number of research papers published per teacher in the journals notified on the UGC care list during the year 2019-20.

Sr. No	Title of paper	Name of the author/s	Department of the teacher	Name of journal	Year of publication	ISSN Number	Link to the recognition in UGC enlistment of the Journal/DOI number		
							Link to the website of the Journal	Link to article/paper/abstract of the article	Is it listed in the UGC Care list/ Scopus/ Web of Science/ other, mention
1	Addition to the Meliolaceous Fungi from Western Ghats, India	Dr.C.B.Salunkhe	Botany	Int. Jour. Res. Analytical Reviews	2019	2348 - 1269	http://ijrar.org	Print only	peer reviewed & referred Multidisciplinary International Journal
2	Evaluation of Genetic Diversity in <i>Antiaris toxicaria</i> Lesch. from Sacred Groves of the Western Ghats, India			Natl. Acad. Sci. Lett	2020	0250-541X	https://www.springer.com/journal/40009	https://doi.org/10.1007/s40009-020-00878-3	Web of science group
3	Two new foliicolous ascomycetes from Bhimashankar Wildlife Sanctuary, (M. S.) India			International Journal of Life Science	2019	2320-7817	https://ijlsci.in/ls/index.php/home/	https://oaji.net/articles/2019/736-1561407753.pdf	International Peer Reviewed Open Access Refereed Journal
4	Hydrothermal synthesis of nanoporous lead selenide thin films: photoelectrochemical and resistive switching memory applications	Dr. D. S. Dalavi	Physics	Journal of Materials Science: Materials in Electronics	2019	0957-4522	https://www.springer.com/journal/10854	https://doi.org/10.1007/s10854-019-02122-1	Web of science group

5	Fluorescence resonance energy transfer from pyrene nanoparticles to riboflavin: Spectroscopic insights and analytical application	Dr. D. V. Patil	Chemistry	Indian Journal of Chemistry: Section A,	2020	0975-0975	https://nopr.niscpr.res.in/	https://nopr.niscpr.res.in/handle/123456789/54684	UGC care listed
6	Research methodology in population geography	Dr. P.D.Bhakare	Geography	VIDYAVARTA Peer Reviewed International Referred Research Journal	2020	2319-9318	https://www.vidyavarta.com/02/	Print Only	Peer Reviewed International Refereed journal
7	Rural Development and Dairy Business in Sangli District Maharashtra	Dr. S. M. Rajhans	Geography	Research Journey International Peer Reviewed Referred & Indexed Journal	2019	2348-7143	https://www.researchjourney.net/	Research Journey ISSN 2348-7143	peer-reviewed, indexed and refereed e-journals
8	Roll of Pradhan Mantri Gram Sadak Yojana Scheme in rural Development of India.”			Vidyawartha Peer Reviewed International Refereed journal	2020	2319-9318	https://www.vidyavarta.com/02/	Print Only	Peer Reviewed International Refereed journal
9	Urban Development by Maharashtra Housing and Area Development Authority (MHADA)			Ajanta Peer Reviewed International Refereed journal UGC listed	2020	2277-5730	http://www38.ajantapraakashan.com/	Print Only	Peer Reviewed International Refereed journal UGC listed
10	“Roll of Y.M. Krishna Cooperative Sugar Factory Rethare Bk. in rural Development.”			Research Journey International Peer Reviewed Referred & Indexed Journal	2020	2348-7143	https://www.researchjourney.net/	https://www.researchjourney.net/special-issues	peer-reviewed, indexed and refereed e-journals
11	Roll of Maharashtra Industrial Development Centre (MIDC) in Urban Development			SANSKRUTI Peer Reviewed International Refereed journal	2020	2455-1511	Sanskriti International Multidisciplinary Research Journal (simrj.org.in)	http://www.simrj.org.in/SpecialIssues.aspx	PEER REVIEWED, REFEREED & INDEXED JOURNAL
12	Achievement of Tourism Industry in India			Research Journey International Peer Reviewed Referred & Indexed Journal	2020	2348-7143	https://www.researchjourney.net/	https://www.researchjourney.net/issues	peer-reviewed, indexed and refereed e-journals
13	हिंदी फिल्मों में नैतिक मूल्य	Dr. R. V. Gavali	Hindi	Ajanta	2019	2277-5730	http://www.ajantapraakashan.com	Print only	UGC listed and International Peer-reviewed Journal
14	नारी और रांगेय राघव की कहानियाँ	Dr. M. V. Kurane	Hindi	Sanskriti(Peer Reviewed Journal)	2019	2455-1511	http://www.simrj.org.in/	http://www.simrj.org.in/ListArticles.aspx?issueid=18	PEER REVIEWED, REFEREED & INDEXED JOURNAL

15	राष्ट्रीय चेतना और दिनकर का काव्य			Sanskriti(Peer Reviewed Journal)	2019	2455-1511	http://simrj.org.in/	http://simrj.org.in/ListArticles.aspx?issueid=17	PEER REVIEWED, REFEREED & INDEXED JOURNAL
16	भारतीय अर्थव्यवस्थेत शेतीची भूमिका	Dr. D.N. Mane	economics	Ajanta	2020	2277-5730	http://www.ajantapra kashan.com	Print only	UGC listed and International Peer-reviewed Journal
17	स्त्रीशक्ती आणि सामाजिक वास्तव	Dr. R. D. Nikam	History	Ajanta	2020	2277-5730	http://www.ajantapra kashan.com	Print only	UGC listed and International Peer-reviewed Journal
18	भारतीय स्वतंत्र लढयातील यशवंतराव चव्हाणांचे योगदान			Vidyawartha Peer Reviewed International Refereed Research Journal AMIERJ	2020	2319-9318	https://www.vidyawar ta.com/02/	https://www.vidy awarta.com/02/wp-content/uploads/2020/01/Emerging Trends and Issues in Social Sciences_02.pdf	Peer Reviewed International Refereed Research Journal
19	वस्तुसंग्रहालयाचे पर्यटनाच्या दृष्टीने महत्व -एक अभ्यास			Nibandha Mala (UGC care journal)	2020	2277-2359	print only	print only	listed in UGC Care.
20	ऐतिहासिक बाणूरगड :एक अभ्यास			Publisher Indo Western	2019	2454-3292	print only	print only	UGC Approved, Refereed & Peer Reviewed Research Journal
21	"गांधी तत्वज्ञान व भारतीय स्वातंत्र्य लढा"	Dr. V.K.Sonawane	History	Shodh-Rityu PEER Reviewed JOURNAL AN INTERNATIONAL MULTI-DISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL, Nanded.	2019	2454-6283	http://www.shodhritu.com/	print only	PEER Reviewed JOURNAL AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL
22	'Socio Economical Challenges of Dalit and their remedies by Dr. Ambedkar'.			Indo western Research Journal. Latur.	2020	2454-3292	print only	print only	UGC Approved, Refereed & Peer Reviewed Research Journal
23	New Social Problems Related to Caste System Reality and Impacts'.			Ajanta Prakashan, Aurangabad.	2020	2277- 5730	http://www.ajantapra kashan.com	Print only	UGC listed and International Peer-reviewed Journal

24	'Social Entrepreneurship with reference to Caste System in India''			Aayushi International Interdisciplinary Research Journal (AIIRJ), Latur.	2020	2349-638x	https://www.aiirjournal.com/uploads/Articles/1585656599Vita%20College%20Special%20Issue%2068%20FINAL%20FILE.pdf	Peer Review & Index Journal	
25	“छत्रपती राजर्षी शाहू महाराज यांचे शेती व जलव्यस्थापन विषयक कार्य”			Asian Research and Academic Association (ARAA) India Studies in Indian Places Names (UGC Care Journal)	2020	2394-3114	print only	print only	listed in UGC Care.
26	“Social and Business Opportunities with Reference to Caste System in India”			Purakala Publications. The journal is indexed, peer reviewed and listed in UGC Care.	2020	0971-2143	https://www.scholarpact.org/0971-2143-purakala.html	print only	peer reviewed and listed in UGC Care.
27	शरीर सुदृढता आणि आरोग्य	Dr.S.R.Patil	Physical Education	Vidhya Varta International peer Reviewed Research journal	2020	2319-9318	https://www.vidyawarta.com/02/	https://www.vidyawarta.com/02/wp-content/uploads/2020/01/Emerging_Trends_and_Issues_in_Social_Sciences_02.pdf	Peer Reviewed International Refereed Research Journal
28	The Study of Vegetation Cover and Rainfall in Satara Dist.	Mr. N.V.Gaikwad	Geography	Vidyawartha Peer Reviewed International Refereed Research Journal AMIERJ	2020	2319 9318	https://www.vidyawarta.com/02/	https://www.vidyawarta.com/02/wp-content/uploads/2020/01/Emerging_Trends_and_Issues_in_Social_Sciences_01.pdf	Peer Reviewed International Refereed Research Journal
29	बलात्काराची चिकित्सा आणि कारणे	Miss M. S. Pawar	Marathi	Vidyawarta Peer Reviewed International Referred Research	Feb-20	2319-9318	https://www.vidyawarta.com/02/	https://www.vidyawarta.com/02/wp-content/uploads/2020/01/Emerging_Trends_and_Issues_in_Social_Sciences_02.pdf	Peer Reviewed International Refereed Research Journal

30	उच्च शिक्षणासमोरील आव्हाने			Ajanta	Feb-20	2348-7143	http://www.ajantapra-kashan.com	Print only	UGC listed and International Peer-reviewed Journal
31	संत चोखामेळा यांच्या अभंगातील सामाजिक जाणिवेचे स्वरूप			शिविम संशोधन पत्रिका	Feb-20	2319-6025	www.shivim.com	Print only	UGC carelist
32	सहकारी कारखाने सद्यस्थिती व साखर उद्योगातील सत्यता			Research Journey International Multidisciplinary E-Research Journal	Jan-20	2348-7143	www.researchjourney.net	https://www.researchjourney.net/special-issues	Peer Reviewed Journal
33	स्त्रीवादी चळवळ आणि स्त्रिया			Research Journey International Multidisciplinary E-Research Journal	Jan-20	2348-7143	www.researchjourney.net	https://www.researchjourney.net/special-issues	Peer Reviewed Journal
34	अण्णा भाऊ साठे: व्यक्तित्व आणि कृतित्व	Mr.A.A.Thorat	Library	Sanskriti International Multidisciplinary Research Journal	Oct-20	2455-1511	https://simrj.org.in	http://simrj.org.in/SpecialIssues.aspx	PEER REVIEWED, REFEREED & INDEXED JOURNAL

[Handwritten Signature]
Principal
Krishna Mahavidyalaya, Retihare Bk,
Tal. Karad : 415 108 (M.S)

ADDITION TO THE MELIOLACEOUS FUNGI FROM WESTERN GHATS, INDIA

Lonkar SV², Patil CR¹ & Salunkhe CB²

¹PG Department of Botany, Dattajirao Kadam Arts, Science and Commerce College,
Ichalkaranji, Dist. Kolhapur-416115, Maharashtra, India.

²PG Department of Botany, Krishna Mahavidyalaya, Shivnagar, Rethare (BK.),
Dist. Satara-415108, Maharashtra, India

ABSTRACT: In present paper one variety and a species belongs to family Meliolaceae are taxonomically described as new to science. These are, *Meliola roureeae* Sydow. var. *minor* var. nov. on *Rourea minor* and *Asteridiella senegalensis* sp. nov. on *Maytenus senegalensis*. A critical comparison was done for each taxon with earlier records and comparative account is provided here.

Keywords: *Asteridiella* – *Bhimashankar Wildlife Sanctuary* – *Black mildew* – *Meliola* – *new taxa*.

INTRODUCTION :

Sahyadri ranges or Northern Western Ghats in India are noticeable with wide variation in rainfall patterns and the region's complex geography, hence it produces a great variety of vegetation types. Among these ranges, Bhimashankar Wildlife Sanctuary is situated on the crest of Thane and Pune districts (Rahangdale & Rahangdale 2017). As the part of Western Ghat, this region is blessed with abundant life forms and habitats, which favors the growth of black mildew fungi.

Black Mildews or Dark mildews are black colony forming fungi and they are very peculiar for their structures and habitat. They are obligate, superficial and believed to be host specific in nature. They infect mostly wild plants and are less destructive as well they do not show any pathogenic effect on host plant hence they received less attention of mycologists. The black colony forming parasitic fungi belong to several taxonomic groups, viz. Hyphomycetes, Meliolales, Schiffnerula and its anamorphic forms, Asterinales, Meliolinaceae, etc. (Hosagoudar 2009). The family Meliolaceae comprises 8 genera with 2385 species infecting 194 host families (Zeng *et al.* 2017).

During a study of black mildew fungi from Bhimashankar and its surrounding area, authors came across to, two undescribed black mildews. The detail microscopic examination revealed that, it belongs to a species of genus *Asteridiella* and a variety of genus *Meliola*. The earlier records did not match with the morpho-taxonomical characters of both taxon therefore, present paper proposes new species of the genus *Asteridiella*, namely *Asteridiella senegalensis* sp.nov. and a new variety of *Meliola roureeae* Sydow namely *M. roureeae* var. *minor* var. nov.

MATERIAL AND METHODS :

The leaves and twigs of host plants, infected with black mildew fungi were observed in the field, field notes were made regarding date of collection, nature of colonies, and locality. The specimens were collected and brought to the laboratory in separate sterilized polythene bags from study area in winter season (2017-2018). Host plants were identified by using Flora of Maharashtra (Singh & Karthikeyan 2000). The specimens were pressed neatly and dried in blotting papers; these well dried specimens were kept in standard size herbarium packets. The fungal species were identified and their distributional records were checked by using relevant literature (Bhise 2015; Bilgrami *et al.* 1991; Farr 2018; Hansford 1961; Hosagoudar 2008, 2009, 2013; Jamaluddin 2004; Zeng 2017). Type specimens were deposited at Herbarium Cryptogamae Indiae Orientalis (HCIO), IARI, New Delhi (India), for accession. For identification and taxonomical studies, both micro and macro-morphological characters were used. To observe the natural structure of colonies according to their mycelial branching, position of appresoria and phialides, structure of mycelial setae; a drop of peeling solution was applied on selected colonies as a thin layer (Patil & Patil, 2017), after drying the film was mounted in the same peeling solution (Xylene-Thermocol solution). For microscopic preparation, lactophenol and cotton blue were used and 20 observations are recorded. Morpho-taxonomical details were observed under compound light microscope and photomicrographs were taken under Leica DM 2000 fluorescence microscope equipped with digital camera; illustrations were prepared with Camera Lucida (mirror type).

Evaluation of Genetic Diversity in *Antiaris toxicaria* Lesch. from Sacred Groves of the Western Ghats, India

Suraj D. Umdale^{1,2} · Amit B. Mirgal³ · Bhairu N. Shinde¹ · Rahul S. Sawant¹ · Chandrakant B. Salunkhe³ · Nikhil B. Gaikwad¹

Received: 9 October 2018 / Revised: 17 December 2019 / Accepted: 3 January 2020
© The National Academy of Sciences, India 2020

Abstract *Antiaris toxicaria* Lesch. is a deciduous tree belongs to the family Moraceae, is native to the Old World tropics. It is an important industrial forest plant for its veneer, plywood and medicinal values. In the present study, genetic diversity of different populations of *A. toxicaria* collected from sacred groves of the Western Ghats, India has been evaluated. Thirteen RAPD and ten ISSR primers produced a total of 175 and 143 reproducible bands, respectively. RPI 10 of RAPD primers used showed maximum (0.49) polymorphic information content (PIC), while UBC 809 (0.37) exhibits maximum PIC among ISSR primers. Nei's genetic similarity showed that pairwise similarity coefficients ranged from 0.460 to 0.832 in RAPD analysis, whereas 0.550–0.842 in ISSR analysis. Understanding the genetic diversity among natural *A. toxicaria* populations will be useful for effective long-term conservation.

Keywords Forest tree resources · Genetic diversity · Molecular markers · Sacred groves

Antiaris toxicaria Lesch. (Moraceae Gaudich.) is a deciduous, widespread tree, being found throughout the Old World tropics. It is commonly known as Antiaris, Chandkuda and Upas tree. The plant synthesizes many secondary metabolites of which polyphenols and cardiac glycosides are well known [1]. The Antiaris consists of active principles against various cancer cell lines [2]. However, the latex and seeds contain intensely toxic cardenolides glycoside, tannins, drimane sesquiterpenoid glycoside and convallatoxin [3, 4]. Traditionally, the bark is used for the preparation of maravuri cloth by *Muthuvan* tribe in Kerala, India [5]. In India, Antiaris is widely distributed in the Western Ghats and the Eastern Ghats region [6]. It grows generally in the deep forest, predominantly in the sacred groves. Despite wide distribution, the species needs to be protected; over-exploitation and environmental deterioration have led to the populations decline. Only a single individual is recorded in some sacred groves and even their extinction in some areas. The extent of genetic diversity within populations depends on the geographical distribution and gene flow among populations [7]. For the investigation of genetic diversity, RAPD and ISSR markers remain the most effective and easiest tools [8]. Analyses of the genetic diversity of Antiaris genotypes are important for their effective conservation and utilization of the valuable genetic resource. Therefore, in the present study was done to estimate the genetic diversity and genetic distances present in natural populations of Antiaris from sacred groves of the Western Ghats, India using RAPD and ISSR markers, as the information on the level of diversity present had not been studied systematically.

The healthy leaves were collected from 17 different natural populations from sacred groves of the Western Ghats of India (Fig. 1). Maximum four individuals were observed at the Devade, and only two individuals exist in

✉ Nikhil B. Gaikwad
nbgaikwadsuk@gmail.com

¹ Cytogenetics and Plant Breeding Laboratory, Department of Botany, Shivaji University, Kolhapur, Maharashtra 416 004, India

² Department of Botany, Yashvantarao Chavan Institute of Science, Satara, Maharashtra 415001, India

³ Post Graduate Centre of Botany, Krishna Mahavidyalaya, Shivajinagar, Rethare Bk. Karad, Satara, Maharashtra 415 108, India

Two new foliicolous ascomycetes from Bhimashankar Wildlife Sanctuary, (M. S.) India

Lonkar SV², Patil CR¹ and Salunkhe CB²

¹Post Graduate Department of Botany, Dattajirao Kadam Arts, Science and Commerce College, Ichalkaranji, Dist. Kolhapur-416115, Maharashtra, India.

²Post Graduate Department of Botany, Krishna Mahavidyalaya, Shivnagar, Rethare (BK.), Dist. Satara-415108, Maharashtra, India.

Corresponding Author: sonali.lonkar7@gmail.com

Manuscript details:

Received: 26.04.2019
Accepted: 28.05.2019
Published: 20.06.2019

Editor: Dr. Arvind Chavhan

Cite this article as:

Lonkar SV, Patil CR and Salunkhe CB (2019) Two new foliicolous ascomycetes from Bhimashankar Wildlife Sanctuary, (M. S.) India, *Int. J. of Life Science*, Volume 7(2): 281-285.

Copyright: © Author, This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-Non-Commercial - No Derives License, which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited, the use is non-commercial and no modifications or adaptations are made.

Available online on
<http://www.ijlsci.in>
ISSN: 2320-964X (Online)
ISSN: 2320-7817 (Print)

ABSTRACT

A new species of the genus *Asterina* on *Carallia brachiata* and genus *Sarcinella* on *Eleagnus conferta*, collected from Bhimashankar Wildlife Sanctuary of Maharashtra State, India, have been described and illustrated here.

Keywords – *Asterina* – Black mildew – foliicolous fungi – *Sarcinella*.

INTRODUCTION

Dark or Black Mildews are black colony forming fungi often considered as minor plant pathogens; which are obligate, superficial parasites and are supposed to be host specific. They follow very typical pattern for their structures and habitat; and differentiated into several taxonomic groups, viz. Hyphomycetes, Meliolales, *Schiffnerula*, Asterinales and its anamorphic forms (Hosagoudar 2009).

During collection of foliicolous ascomycetous fungi undertaken in a Bhimashankar Wildlife Sanctuary (situated in Western Ghats region of Maharashtra State) India, two undescribed species of black mildews were collected which belongs to a species of genus *Asterina* (Family-Asterinaceae) and genus *Sarcinella* (Family-Schiffnerulaceae). *Asterina* is the largest genus in family Asterinaceae comprising more than 584 species (Bhise et al. 2014a, b, 2015; Hosagoudar and Abraham, 2000; Hosagoudar 2012; Patil et al. 2014) while *Sarcinella* is the anamorphic stage of genus *Schiffnerula* and it is represented by 49 species from India (Sabeena & Hosagoudar, 2018). There were no earlier records of genus *Asterina* on *Carallia brachiata* (Rhizophoraceae) and *Sarcinella* on *Eleagnus conferta* (Eleagnaceae) (Farr & Rossman, 2019; Hosagoudar 2011, 2012). Hence, based on morpho-taxonomical characters and host specificity these are treated as new species.

Hydrothermal synthesis of nanoporous lead selenide thin films: photoelectrochemical and resistive switching memory applications

Tejasvinee S. Bhat^{1,2} · Archana S. Kalekar³ · Dhanaji S. Dalavi⁴ · Chetan C. Revadekar⁵ · Atul C. Khot⁵ · Tukaram D. Dongale⁵ · Pramod S. Patil^{1,2}

Received: 7 June 2019 / Accepted: 28 August 2019
© Springer Science+Business Media, LLC, part of Springer Nature 2019

Abstract

The interconnected nanoporous lead selenide (PbSe) thin films were synthesized with the aid of polyvinyl alcohol (PVA) as a surface directing agent by simple hydrothermal route. Films were deposited with different time intervals like 1, 2 and 3 h. Effect of time variation was studied by structural, morphological and optical characterizations. XRD analysis revealed that the film exhibit a cubic phase of PbSe. SEM study shows an evolution in nanoflakes like morphological feature. It is observed that, the nanoflakes become denser with an increase in the diameter of the platelets as the deposition time increases. Interconnected nanoporous network, forming well defined 3D nanoenvelopes has been developed to analyze solar cell and resistive switching properties. The photoelectrochemical (PEC) performance of nanoporous PbSe thin films was tested in Polysulfide electrolyte. Among all PbSe films, the sample prepared at 3 h shows higher PEC performance with maximum short circuit current $97 \mu\text{A}/\text{cm}^2$ and open circuit voltage 110 mV. In addition to this, Ag/PbSe/FTO thin film device shows the photo-induced resistive switching behavior. The non-volatile memory results suggested that the memory device is able to switch up to 10^4 cycles and store the data up to 10^3 s with good uniformity during the resistive switching process. The analysis of I–V results revealed that the Ohmic and space-charge-limited current are responsible for current conduction in the Ag/PbSe/FTO thin film memory device. The results of present investigation suggest that the nanoporous lead selenide thin films are potential candidate for the photoelectrochemical and resistive switching memory applications.

Electronic supplementary material The online version of this article (<https://doi.org/10.1007/s10854-019-02122-1>) contains supplementary material, which is available to authorized users.

✉ Tukaram D. Dongale
tdd.snst@unishivaji.ac.in

✉ Pramod S. Patil
patilps_2000@yahoo.com

¹ Thin Film Materials Laboratory, Department of Physics, Shivaji University, Kolhapur, MS 416004, India

² School of Nanoscience and Biotechnology, Shivaji University, Kolhapur, MS 416004, India

³ Department of Physics, Institute of Chemical Technology, Mumbai, MS 400019, India

⁴ Department of Physics, Krishna Mahavidyalaya, Rethare (Bk), Karad, Satara, MS 415108, India

⁵ Computational Electronics and Nanoscience Research Laboratory, School of Nanoscience and Biotechnology, Shivaji University, Kolhapur, MS 416004, India

1 Introduction

Lead chalcogenides (PbS, PbSe, PbTe) belong to the IV-VI group, are interesting narrow bandgap semiconductors [1, 2]. Among these, PbSe is the most attractive chalcogenide for a wide range of applications such as solar cell sensitizers, photosensors or photodetectors, thermoelectric devices, near IR light sources and lasers, nonlinear optical switches, biomedical imaging and labeling, size-tunable narrow bandwidth photoluminescence emissions and so on [3–7]. PbSe has rock salt crystal structure and a narrow direct band gap (0.28 eV at 300 K) with both valence and conduction band maxima being 4-fold degenerate at the L-point of the Brillouin zone. Also, it possesses a relatively large exciton Bohr radius (46 nm) [8–10]. In recent years, PbSe wires, multipods, cubes and quantum dots have been developed by using different synthesis strategies [11].

Thin films of PbSe, have been grown by various methods including chemical bath deposition [12], successive ionic layer adsorption and reaction technique [13], electrodeposition [14], thermal evaporation [15] and hydrothermal

Fluorescence resonance energy transfer from pyrene nanoparticles to riboflavin: Spectroscopic insights and analytical application

Dhanshri V. Patil^{a*} & Vishal S. Patil^b

^aDepartment of Chemistry, Krishna Mahavidyalaya, Rethare, Bk-415 108, Maharashtra India

^bDepartment of Chemistry, Sanjeevan Engineering & Technology Institute, Panhala-416 201, Maharashtra India

*E-mail: dtp.phy@gmail.com

Received 28 November 2019; revised and accepted 25 April 2020

The aqueous suspension of fluorescent pyrene nanoparticles (PyNPs) have been prepared by a reprecipitation method in the presence of sodium dodecyl sulphate (SDS) as a stabilizer. The PyNPs shows bathochromically shifted aggregation induced enhanced emission in the spectral region 400 nm to 600 nm peaking at 466 nm where Riboflavin (RF) absorbs strongly. The systematic fluorescence resonance energy transfer (FRET) experiments performed by measuring fluorescence quenching of PyNPs with successive addition of RF analyte has exploited the use of PyNPs as nano probe for detection of RF in aqueous solution with lower limit of detection $10.163 \times 10^{-5} \text{ mol.L}^{-1}$. The fluorescence of PyNPs is quenched by RF and quenching is in accordance with the Stern-Volmer relation. The distance r between the donor (PyNPs) and acceptor (RF) molecules has been obtained according to the FRET method. The evaluation of photo kinetic and thermodynamic parameters such as quenching rate constant (k_q), enthalpy change (ΔH), Gibbs free energy change (ΔG) and entropy change (ΔS) are calculated by quenching results obtained at different constant temperatures. The proposed FRET method based on fluorescence quenching of PyNPs is used further to develop an analytical relation for estimation of RF from pharmaceutical samples available commercially in the market.

Keywords Fluorescent pyrene nanoparticles, Riboflavin, Fluorescence resonance energy transfer

Riboflavin (7, 8-dimethyl-10-ribityl-isoalloxazine) also known as vitamin B₂ is a yellow fluorescent dye, unique among the water soluble vitamins and present in a wide variety of foods. It was firstly isolated from milk and given the name lactochrome. It can be crystallized as orange-yellow crystals^{1,2}. This vitamin is an essential component of two major coenzymes flavin adenine mononucleotide (FMN, also known as riboflavin-5'-phosphate), and flavin adenine dinucleotide (FAD). These coenzymes play major roles in energy production, cellular function, growth, and development, and metabolism of fats, drugs, and steroids³⁻⁵. Various modern investigations strongly recommend that RF has tremendous potential to be used in improving the chemotherapeutic potential of major anticancer drugs⁶. It is very stable during thermal processing, storage and food preparation. It cannot be synthesized in the human body; therefore it must be obtained from dietary sources such as liver, cheese, milk, meat, eggs, wine and tea. Thus, consumption of vitamin B₂ depleted food can result in health problem. RF and related compounds are necessary for cell growth and development. On the

other hand, its concentration in blood must be controlled while most of it is excreted through urine.⁷⁻⁹ The absorption spectrum of RF shows two bands peaking at 372 nm and 445 nm and is known for its characteristic fluorescence¹⁰.

Fluorescence resonance energy transfer (FRET) is a non-radiative process whereby an excited state donor (D) transfers energy to a ground state acceptor (A). The donor and acceptor molecules are coupled by a dipole-dipole interaction. There is no intermediate photon in FRET, and it mainly occurs over distances comparable to most biological macromolecules, i.e., about 10–100 Å^{2,11-12}. Organic probes based on fluorescence quenching approach are widely used for detection and sensing of molecules of physicochemical, biological and environmental concern¹³⁻¹⁴. Perylene, anthracene and pyrene are the most extensively used probes in micellar medium because of their high fluorescence quantum efficiency to sense biomolecules¹⁵, pharmaceutical samples¹⁶, dyes¹⁷, and metal ions¹⁸. On the other hand, the use of aggregation-induced enhanced emission of nanoparticle suspension is of current research interest^{19,20}. The technique of analysis

**National
Seminar**

The New Miraj Education Society's
Kanya Mahavidyalaya, Miraj (Maharashtra)

Special Issue
1st February, 2020

The New Miraj Education Society's
Kanya Mahavidyalaya, Miraj

One Day National Multidisciplinary National Seminar
On

Emerging Trends and Issues in Social Sciences

Saturday, 1st February, 2020

Organized by

Department of Economics, Geography, History, Political Science,
Psychology, Sociology and Physical Education & Sports

Editor

Prof. Babasaheb Sargar

Co-editor

Prof. Ramesh Kattimani

VIDYAWARTA Peer Reviewed International Refereed Research Journal
ISSN 2319 9318

Impact Factor: 7.041(IJIF)

1 | Page

RESEARCH METHODOLOGY IN POPULATION GEOGRAPHY

Dr. Pravinchandra D. Bhakare,
Assistant Professor and Head, Dept. of Geography,
Krishna Mahavidyalaya Rethare BK, Tal Karad, Dist Satara,
Pravinbhakare1970@gmail.com

Research is nothing but inventing new ideas which prevails on earth. It is a continuous process in which research blooms up tomorrows search. The purpose of social science research is to understand and explain a social phenomenon or situation in its current context. Research begins with an idea which serves as the basis for research question formulation a hypothesis and their testing Geography as a discipline constitutes an interface between natural sciences on the one hand and social sciences on the other having its nature of multidisciplinary Geography looks at the reality from perspective of space. This is something that no other discipline does joint, cooperative and will abortive research is therefore, very common in geography.

Research is referred to as the discovery of facts or a fresh interpretation of facts already known. The role of research is, thus, both developmental and evaluative. It Endeavour's to discover new horizons of knowledge and utilize the existing knowledge. Fundamental research is purposed to propounding laws and theories while applied research, is marked by subjectively along with application and utility.

Population Geography is recently emerged and developed systematic branch of geography. Population is one of the great sources and major part of any regional geographical study. An analysis of various aspects of population i.e. growth, distribution, density, sex ratio, literacy, occupational structure, urbanization provides a clear understanding of the problems in the region which must be considered for rational planning.

Research Process in Populathy -

The prime objective of research is to investigate reality and establish theories about empirical observations. Research aims at bridging the gap between theoretical totality and empirical partiality through some processes which are as under.

1- Identification of the research problem which could be descriptive, explanatory or analytical. This is an important step and a researcher must be aware of the problem to be investigated along with its goal and contents.

2- Formulation of hypothesis which is a set of assumptions against which reality is tested. It helps to explain facts and its derivation forms the most important step in research process especially after the selection and definition of the research problem have been accomplished.

3- Research design which is the blue print or total plan of action. It entails entire research process including review of literature, sources of data, methods and techniques and organizational frame etc.

4- Selection of variables is an important step as variables are the characteristics of objects which keep changing with time and from object to object. These variables are measured on the scales known as nominal, ordinal, ratio and interval.

5- Important steps in survey research include careful sampling within the frame of random, systematic and stratified sampling development of interview schedule or questionnaire, data collection and analysis. Questions should be arranged or framed objectively avoiding any bias.

6- Data analysis involves testing of hypothesis on the basis of collected data. Data are coded, tabulated, transformed and maps and graphs are prepared for interpretation suitable techniques are used for analysis. Correlation, regression, principal component and factor analysis etc. are the techniques used to accomplish the research objective.

7- Research report is the end product of the entire research process which is prepared for formal presentation of the total findings. Finally, have some competent relative or friendly look your

Impact Factor - 6.625

E-ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S
RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

October-November-December 2019

Vol. 6 Issue 4 (A)

Chief Editor -
Dr. Dhanraj T. Dhangar,
 Assist. Prof. (Marathi)
 MGVS Arts & Commerce College,
 Yeola, Dist - Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editors :
Prof. Tejesh Beldar, Nashikroad (English)
Dr. Gajanan Wankhede, Kinwat (Hindi)
Mrs. Bharati Sonawane-Nile, Bhusawal (Marathi)
Dr. Rajay Pawar, Goa (Konkani)

This Journal is indexed in :

- **University Grants Commission (UGC)**
- **Scientific Journal Impact Factor (SJIF)**
- **Cosmoc Impact Factor (CIF)**
- **Global Impact Factor (GIF)**
- **International Impact Factor Services (IIFS)**

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

Rural Development and Dairy Business in Sangli District Maharashtra

Dr. Mrs. Snehal Makarand Rajhans
Krishna Mahavidhyalaya Rethare Bk.

Abstract :

Rural development is an important tool for bringing out desired improvement in the life of the rural people. Thus under such a situation, development of rural area must receive much attention in the various schemes designed for the development of Indian economy. Rural Development aims at all round development of rural economy with more emphasis on socio-economic amelioration of rural people.

Key Words : TMDD ,

Introduction:

Animal Husbandry and dairying are vital sectors of India's economy. They provide a significant proportion of self-employment opportunities in the employment generated in the Agriculture and Livestock sector. This activity also provides subsidiary occupation to a large section of the society particularly to the people living in the drought prone, hilly, and tribal areas, where crop production on its own may not be capable of engaging them fully. Landless, marginal and small farmers engage themselves in this activity either on full-time basis for gainful employment or for supplementing their income. Animal Husbandry Programmes like rearing of cattle, buffaloes, sheep, goats, pigs, poultry etc have large employment potential.

Objectives:

The main objective of the present study is to study the growth and temporal changes in the dairy business as a part of Rural Development in Sangli district of Maharashtra. The present study we studied the dairy business started in the district and its active role in rural development.

Study Area:

Sangli is the one of the districts of Maharashtra. Sangli district was formed in 1949 by transferring Tasgaon, Khanapur, Walwa and Shirala talukas from old Satara District. Two more talukas of Miraj and Jat were formed out of the parts erstwhile. The district has therefore for the present 10 tehsils viz Miraj, Khanapur, Jat, Tasgaon, Shirala, Walwa, Atpadi, Kavathe-Mahankal, Palus and Kadegaon. Forming part of famous Deccan plateau, district Sangli lies between 16⁰45' to 17⁰33' North latitude and 73⁰42' to 75⁰40' East longitude. It is bound by districts Solapur and Satara in the north; Bijapur in the east and Belgaum in the south. The coastal district of Ratnagiri binds a narrow tapering part of the district, stretching towards the west. Total area of the district is 8572 sq. Kms. The district headquarter is located at Sangli. Agriculture has been the main source of livelihood of the people in this district.

Methodology and Database:

The present study is carried out with secondary sources of data, like books, journals, magazine, internet etc. and analysis this data by various tools and techniques.

Dairy Business:

The importance of dairying lies not only in production of milk and milk products but the fact it brings about significant changes in socio-economic structure of rural economy. Its role in employment generation is well recognized. It has provided numerous small/marginal farmers and agricultural laborers with supplementary employment and a regular source of income. The

National Seminar	The New Miraj Education Society's Kanya Mahavidyalaya, Miraj (Maharashtra)	Special Issue 1st February, 2020
-------------------------	---	--

**The New Miraj Education Society's
Kanya Mahavidyalaya, Miraj**

**One Day National Multidisciplinary National Seminar
On
Emerging Trends and Issues in Social
Sciences**

Saturday, 1st February, 2020

Organized by

**Department of Economics, Geography, History, Political Science,
Psychology, Sociology and Physical Education & Sports**

Editor

Prof. Babasaheb Sargar

Co-editor

Prof. Ramesh Kattimani

**VIDYAVARTA Peer Reviewed International Refereed Research Journal
ISSN 2319 9318**

Impact Factor: 7.041(IJIF)

1 | Page

ROLE OF PRADHAN MANTRI GRAM SADAK YOJANA SCHEME IN RURAL DEVELOPMENT OF INDIA

Dr. Snehal Makarand Rajhans
Assistant Professor, Department of Geography
Krishna Mahavidyalaya, Rethare Bk.
Tal. Karad Dist. Satara 415110

India is a very big country with long distance from Kashmir in the north to Kanyakumari in the south and from Kandla in the west to Kohima in the east. India has vast natural resources of great diversity. The diversity has occurred in economic, social, cultural life. The majority of population in India is living in rural area. The living condition of this rural people is very poor. Thus under such a situation development of rural area must receive much attention in the various scheme designed for the development of Indian economy.

According to T.T. Sander, 'Rural Development as a process, method, programme or even a movement is nothing more than throwing a light upon its various aspects'. Uma Lele defines, 'Rural Development as an improvement in the living standard of masses of low income population residing in rural areas and making the process self-sustaining. According to S. Giriappa, 'Rural Development involves developing rural economy so as to raise the standard of living of those rural people who are poor and require upliftment. In short, 'Rural Development aims at all round development of rural economy with more emphasis on socio-economic amelioration of rural people. After independence, rural development was accorded highest priority in government policies and programme. Rural development strategy designed to improve the economic and social life of rural people.

Road networking is the essential to rural people for their regular needs. The transport is a system in which passengers and goods are carried from one place to another. Development of cheap and efficient of transport has necessary for the progress of a large and developing country like India. Transport routes are the basic economic arteries of the country.

Roads plays very important role in transportation. It is comparatively easy and cheap to construct and maintain roads. Road transport system establishes easy contact between farms, fields, factories and markets and provides door to door services. Road can negotiate high gradients and sharp turns which railways cannot do. So roads can be constructed in hilly areas. Road transports are more flexible than the railway and others transport. This is the very important advantages of road transport. The road transport has become very popular. The road transport classified in four categories like National Highways, State Highways, District Roads and Village Roads.

The National Highways are constructed by central government for interstate transport, its join the metro cities for better economic development. The state highways are constructed and maintained by state government and join the state capitals with district places and important cities. The district road and the village roads are very importance for rural life. The roads are constructed by Zilla Parishad and Gram Panchayat. Its connect the villages with neighbouring towns and cities.

After independence the government of India launched various programme for rural development. The need of rural transport facility government has started some scheme of road construction. The progresses of Indian roads are increased after such a scheme. According to 2015 statistics India road network of 54 lakh km is second largest in the world

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX

Issue - I

January - March - 2020

ENGLISH PART - II

Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान-साम्प्रदाय

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.399
www.sjlfactor.com

❖ EDITOR ❖

Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

21. Urban Development by Maharashtra Housing and Area Development Authority (Mhada)

Dr. Mrs. Snehal Makarand Rajhans
Krishna Mahavidhyalaya Rethare Bk.

Abstract

Urban development is an important tool for bringing improvement in the life of the urban people. Thus under such a situation, development of urban area must receive much attention in the various schemes designed for the development of Indian economy. Urban Development is a requirement of urban people. Government has launched various programme and schemes for all round development of urban people.

Key Words:- Mhada, Ews, Lig, Mig, Hig

Introduction

Near about 30% people are lives in urban areas. After industrialization most of the people are coming to urban area for finding a job. These people are faced more problem for getting the basic needs like housing, sanitation, transportation, health, education, etc. They are not getting a healthy food, secure shelter and also not a good job. So government has launched various schemes for these urban people. Housing is one of the basic and important requirements for human life. A house has provides significant economic security and status to every people. A house are brings a social change in the human life. Every man fills a security and reduces a stress in their shelter. House is the fundamental need of poor people. House give us a mental and physical health to every person. For urban development and reducing slum area government launched Indiria Awaas Yojana, (IAY), Samgra Awas Yojana(SAY), Jawaharlal Neharu National Urban Renewal Mission (JNNURM), Housing and Slum Development Programme(HSDP), Rajiv Awas Yojana (RAY), Valmiki Ambedkar Awas Yojana (VAMY). For the housing need of people government of Maharashtra established a Maharashtra Housing and Area Development Authority (MHADA). In this paper we studied the development of MHADA.

Impact Factor - 6.625

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

International Multidisciplinary E-Research Journal

PEER REVIEWED & INDEXED JOURNAL

January - 2020 Special Issue - 221

CHALLENGES BEFORE
CO-OPERATIVE SUGAR INDUSTRIES IN MAHARASHTRA
AND SOLUTIONS FOR THEM

Guest Editor:

Dr. Somprasad Kenjale

Principal,

M. S. Kakade College, Someshwarnagar,

Tal- Baramati, Dist- Pune-412306

Executive Editor of the issue:

Dr. Jagannath Salve

Head, Dept. of Economics,

Vice-Principal, M. S. Kakade College, Someshwarnagar,

Tal- Baramati, Dist- Pune-412306

Chief Editor: **Dr. Dhanraj Dhangar**

This Journal is indexed in :

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Series (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

I
N
T
E
R
N
A
T
I
O
N
A
L
R
E
S
E
A
R
C
H
F
E
L
L
O
W
S
A
S
S
O
C
I
A
T
I
O
N

The Role of Y.M. Krishna Cooperative Sugar Factory, Rethare Bk. in Rural Development

Dr. Mrs. Snehal Makarand Rajhans
Asst. Prof. Dept. of Geography,
Krishna Mahavidhyalaya Rethare Bk.

Abstract:-

Agriculture is a very important phenomenon in Indian economics. Near about 70% population are engaged in agriculture. The agro based industries are growing up. In western Maharashtra there is various sugar factory plays an important role in overall development. Yashvantrao Mohite Krishna Sahakari Sakhar Karkhana also made a mine stone in Karad and Walwa tahasil. The sugar factory becomes a important part in human life. The sugar factory played an important role in rural area of western Maharashtra.

Introduction:-

Agriculture is an important part of Indian economy. It has played an important role in economic development of human life. Most of the people are engaged in farming. Now a day the modern agriculture facilities are growing the production of agriculture. In India the supply and need of food grains are increased day by day. Today farmers are attracting to the cash crops. In western Maharashtra the environment condition is very useful for sugarcane production. Most of the farmers are growing the sugarcane in their farms. Sugarcane is the most popular cash crop. Ahmadnagar district has the highest sugar factories in Maharashtra. The sugar cane is mostly use in preparation for Sugar and Gul. Farmers are sold the sugar canes to the sugar factories. Most of the sugar mills is based on cooperative. After 1960 the cooperative movement for sugar factory is started. Today there is 173 sugar factories established in Maharashtra and they product the 20% sugar of total sugar production of India.

Objectives:-

The main objective of the present study is to study the production of Y. M .Krishna Sugar factory and the role of this factory in growth and temporal changes in rural people of Karad and Walwa tehasil.

Study Area:-

Satara district is a famous district in Maharashtra. Satara district divided in to eleven talukas like Satara, Karad, Wai, Mahabaleswar, Phaltan, Man, Khatav, Koregaon, Patan, Javali and Khandala. Karad is the oldest taluka in southern part of satara district. It lies at the bank of Koyana and Krishna rivers. In karad tahasil there are 6 sugar factories established namely Athani/ Rayat SSK Mhasoli, Jayavant Sugars Ltd. Dhavarwadi, Sahyadri SSK Yashvantnagar, Y.M.Krishna SSK Rethare Bk. , Khandoba Prasanna SK. Marali and Shrikant Agrotech industries Priv.Ltd. Khandsari. In that we are studies the Y.M.Krishna SSK Rethare Bk.

Methodology and Database:-

The present study is carried out with secondary sources of data, like books, journals, magazine, internet etc. and analysis this data by various tools and techniques.

IFSIJ IMPACT FACTOR: 5.355

E-ISSN: 2455-1511

SANSKRUTI

International Multidisciplinary Research Journal

PEER REVIEWED, REFEREED & INDEXED JOURNAL

Special Issue: 004

March -2020

1980 "Be one with the down-trodden and the underprivileged." 1971
- OUR INSPIRATION -

Late Yashwantrao Chavan Late Smt. Venutai Chavan Hon. P. D. Patel Sarab

Shri Shivaji Education Society Karad's
Board For Higher Education &
Venutai Chavan College, Karad
(Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)
NAAC Reaccredited 'A'

**Two Day National Conference On
IMPACT OF URBANIZATION ON
SOCIO-ECONOMIC
DEVELOPMENT IN INDIA**
Friday 31st January & Saturday, 1st February, 2020

Organized by
Department of Geography
In Association with
Shivaji University, Kolhapur & Affiliated with
Maharashtra Sahasrabhara Parishad, Pune
Peer Reviewed International Journal of Geography
www.ijgjournal.in

Special Issue Editor: Shri. S. J. Sakat
Convener: Principal, Dr. L. G. Jadhav
Editor-in-Chief: Santosh Bongale

Role of Maharashtra Industrial Development Centers (MIDC) in Urban Development

Dr. Snehal Makarand Rajhans

Krishna Mahavidyalaya, Rethare Bk. Tal- Karad Dist- Satara

ABSTRACT-

Urban development is the dynamic process. It aimed to uplift the urban people through various programmes and projects. The development of urban people is essential for the development of whole country. This shall give economic, political and social stability of the country. Government of India was started various programme for urban people. Government has given priority to urban people for improve their health, education and completed their daily needs. The programmes were implemented by government and non government organization. The Maharashtra Industrial Development Centers (MIDC) also played an important role in urban development.

KEY WORDS – BID, MIDC

INTRODUCTION-

India is an agricultural country. Most of the people depend on agriculture but now a day most of the people are engaged in industrial work. Industries are become a mine stone in Indian economy. After independence the industrial policies are formed and the people are attracting to industries. The Industrial Policy Resolution is established in 1956 and it gave a chance for all people to improve their life. 45% populations are lives in urban areas of Maharashtra. Government of Maharashtra are organized various programme for urban people. It means 65% population engaged in agriculture and allied activities and 45% people are working in industrial area. Maharashtra is a big state in India. Industries of Maharashtra are contributing 13% of national industrial output.

OBJECTIVES:

The main objective of the present study is to study the role of Maharashtra Industrial Development Centers (MIDC) in urban Development in Maharashtra. The present study has explained the important of MIDC in urban area.

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION

Impact Factor - 6.625

E-ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S **RESEARCH JOURNEY**

International E-Research Journal

Peer Reviewed-Refereed & Indexed Journal

January-February-March 2020

Vol.-7 Issue-1

bioctech
**FIRST MADE IN INDIA
 COVID-19 TEST KIT
 BY MYLAB**
CORONAVIRUS
 Mylab
 Turning Discovery to Delivery

Chief Editor -
Dr. Dhanraj T. Dhangar,
 Assist. Prof. (Marathi)
 MGVS Arts & Commerce College,
 Yeola, Dist - Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editors -
Prof. Rajesh Kumar, Nashikroad (English)
Dr. Gajanan Wankhede, Nashik (Hindi)
Mrs. Bharati Bhanwar-Nile, Bhusawal (Marathi)
Dr. Rajay Prasad, Nashik (Sanskrit)

- This journal is indexed in:**
- **Univ. of Applied Sciences, Nashik (UAS)**
 - **Scientific Journal Impact Factor (SJIF)**
 - **Cosmos Impact Factor (CIF)**
 - **Global Impact Factor (GIF)**
 - **International Impact Factor Services (IIFS)**

For Details Visit To : www.researchjourney.com

RESEARCH JOURNEY PUBLICATIONS

Achievement of Tourism Industry in India

Dr. Snehal Makarand Rajhans
Assistant Prof
Department of Geography
Krishna Mahavidyalaya, Rethare Bk.
Tal. Karad Dist. Satara 415110

Abstract-

Tourism is a most important economic activity in India growing day by day. India is the land of diversity. India is oldest settlement in the world. India is a rich heritage and more attractive natural tourist centers. India is most attractive tourist center for foreign tourist. Indian Tourism Development Corporation (ITDC) is developed the infrastructural facilities for tourist. The Government of India is got foreign currency and they developed the undeveloped region in all over India. Tourism industry is the source of getting foreign currency for international Trade. Now tourism is become a best economic activity. Tourism helps for the sustainable development.

Key Words- ITDC, MTDC

Introduction-

India is a big country and also a natural beautiful destination for foreign tourist. Tourism is a most important economic activity in India growing day by day. India is the land of diversity. India is oldest settlement in the world. India is a rich heritage and more attractive natural tourist centers. India is most attractive tourist center for foreign tourist. The diversity of natural condition like snow covered peaks in Himalaya, deep sea feature in south, desert in west and green forest area in east. There is variety in diversity in various places. In ancient period people was travel for only religious purpose. Now a day people are attract toward the natural beauty of India. According to 2018 report of tourism industry India was got 7th ranks in 184 countries.

Objectives

The main objective of the present study is to study the role of tourism industry in development of India. The present study has emphasized the importance of tourism industry in Indian economy.

Methodology And Database

The present study is carried out with secondary sources of data, like books, journals, magazine, internet etc. and analysis this data by various tools and techniques.

Indian Tourism Development Corporation (Itdc)

Tourism department is established in India on 1st March 1958. The Indian Tourism Development Corporation is started in 1965 for developing the tourist center in India. They are providing the facilities of transport, hotels, motels, restaurants, shopping centers etc. Tourism industry are create a employment opportunities to local people. They are get chance to establish their small shops for providing services to tourist.

The foreign tourist visited Indian tourist centers and enjoy the natural beauty. The Indian tourist centers are cheap than other tourist centers in the world. The variety of scenario in India is very nice. So the foreign tourist attract to Indian tourist centers. In 1997 to 2018 the foreign tourist are increased year by year and also increased the foreign currency.

Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal
(Journal No. 40776)

ISSN 2277 - 5730

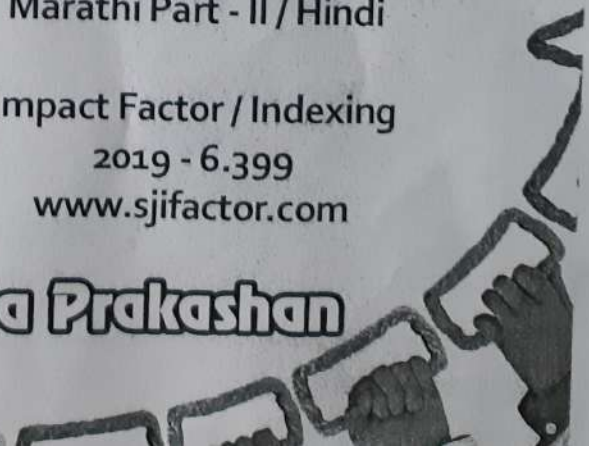
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX, Issue - I,
January - March - 2020
Marathi Part - II / Hindi

Impact Factor / Indexing
2019 - 6.399
www.sjifactor.com

Ajanta Prakashan

९. हिंदी फिल्मों में नैतिक मूल्य

डॉ. रमेशकुमार गवळी

असोसिएट प्रोफेसर एवं अध्यक्ष, स्नातक तथा स्नातकोत्तर हिंदी विभाग, कृष्णा महाविद्यालय रेठरे बु. तह. कराड, जि. सतारा
महाराष्ट्र.

सदियों से हिंदी फिल्म हमारे भारतीय लोगों के जीवन का अहम हिस्सा है। जीवन का प्रतिबिंब साहित्य में और साहित्य का दृश्य रूपांतर फिल्म में किया जाता है। "हिंदी साहित्य के आधार पर सर्वाधिक फिल्मों का निर्माण किया गया है।" प्रतिभा संपन्न साहित्यकार की साहित्यकृति पर बनाई गई फिल्म जनमानस के दिलोंदिमाग पर छा जाती है। "विश्व में साहित्य के आधार पर अनेकानेक उत्कृष्ट फिल्मों का निर्माण किया गया है। इसी प्रकार हिंदी साहित्य और हिंदी सिनेमा का भी अनेक बार संगम हुआ है।" या यूँ कहें कि साहित्य कृति से भी ज्यादा अनुकरण फिल्म के आधार पर की जाती है। इसलिए कुछ फिल्मों में जनमानस की वास्तव स्थिति को दर्शाते हैं। समाज का एक बड़ा हिस्सा रोजमर्रा के जिंदगी में फिल्म से प्रभावित परिलक्षित होता है। फिल्म में चित्रित दृश्यों के आधार पर प्रस्तुत फिल्म का लेखक, निर्देशक मानवीय मूल्यों को महत्व देते हुए, उन्हें प्रतिष्ठापित करते हुए परिलक्षित होते हैं। इसलिए साहित्य के साथ-साथ फिल्मों में भी मानवीय मूल्यों की प्रतिष्ठापना करने में सबसे आगे परिलक्षित होते हैं।

फिल्म का अहम हिस्सा होते हैं 'गीत' बिना गीतों के फिल्म अधुरी होने के साथ-साथ न चलने का भी डर रहता है। इसलिए सच्चे निर्देशक अपनी फिल्मों में प्रतिभा संपन्न कवि, शायर से गीत को लिखवाकर प्रतिभा संपन्न संगीतकार के जरिए उन्हें सूरिली बनवाते हैं। फिल्म देखने के लिए थिएटर या टी.वी. की जरूरत होती है। लेकिन गीतों को सुनने के लिए कई साधन उपलब्ध हैं जो जहाँ चाहे सुने जा सकते हैं। हिंदी फिल्मों में चित्रित गीत इतने गहराई के साथ जनमानस के मन पटलों पर अपना प्रभाव छोड़ते हैं कि बरसों पुरानी फिल्मों के गीत भी बड़े चाव से सुने जाते हैं। पीढियाँ बदल जाती है लेकिन गीत पुराने नहीं होते। क्योंकि मन की भावनाओं का चित्रण उस गीत में और प्रस्तुत गीत को बनानेवाले संगीतकार तथा गानेवाले गायक के आवाज में इतना दर्द, इतनी कशिश होती है कि हर पीढी का श्रोता उन भावनाओं के साथ तादात्म्य स्थापित करता है। इसलिए हिंदी फिल्मों के कुछ गीतों में जीवन के अन्य मूल्यों के साथ-साथ नैतिक मूल्य भी परिलक्षित होते हैं।

फिल्म 'मिलन' में एक जमींदार की बेटी और नांव चलानेवाले मांझी की प्रेमकहानी चित्रित है। दोनों एक-दूसरे से बेहद प्यार करते हैं। लेकिन उच्च-नीच के भेदभाव के कारण प्रेम प्रकट करना भी मौत को गले लगाने की स्थिति होती है। दोनों तडपते रहते हैं। लेकिन शादी नहीं कर सकते। दुर्भाग्यवश नायिका की शादी दूसरे गाँव के जमींदार से हो जाती है। नायिका की शादी में नायक दर्द को सीने में दबाकर छोटे-मोटे काम करता रहता है तभी उसे गाना गाने के लिए कहा जाता है। और तो और उसी के नाव में बारातियों के साथ-साथ दूल्हा दुल्हन को बिठाकर बिदाई की जाती है। जिस लड़की को अपनी पत्नी बनने के सपने वो जीवनभर देखता है उसी लड़की के बारात को अपने नाव में बिठाकर ले जाना पड़ता है और साथ ही उसे गाना गाने के लिए भी कहा जाता है। उसके

नारी और रांगेय राघव की कहानियाँ

डॉ. मीनाक्षी विनायक कुरणे

कृष्णा महाविद्यालय, रेठे ब्रू, तहमिल - कराड, जिला. साताग, (महाराष्ट्र)
मोबाईल - ९८५०४८०१९५

हिंदी साहित्य संसार में डॉ. रांगेय राघव कहानिकार के रूप में है। स्वतंत्रता के बाद के हिंदी कहानिकारों में उनकी एक अलग पहचान है। एक प्रगतिशील लेखक होने के कारण रांगेय जी ने अपनी कहानियों के माध्यम से समाज की आधी अबादी होनेवाली नारी के विविध रूप को यथार्थता से अंकित किया है। रांगेय राघव ने विभिन्न प्रकार की लगभग पचासी कहानियाँ लिखी हैं। उन्हीं के शब्दों में, "शायद सन १९३६ से १९५८ ई. तक यानी २२ साल में लिखी हैं अस्सी या पचासी।" अपने जीवन के अन्त तक रांगेय राघव साहित्य से जुड़े रहें। उनके कहानी संग्रह निम्नलिखित हैं -

१. साम्राज्य का वैभव
२. समुद्र के फेन
३. देवदासी
४. जीवन के दाने
५. अधूरी मूरत
६. अंगारे न बुझे
७. ऐयाषमुर्दे
८. इंसान पैदा हुआ
९. पाँच गधे
१०. मेरी प्रिय कहानियाँ
११. एक छोड एक

विषयवस्तु की दृष्टि से रांगेय राघव के पास इतनी विविधतापूर्ण कहानियाँ है कि उनके दृष्टिगत विस्तार और चिन्तनगत गहराई का अनुभव आपने-आप होने लगता है। तत्कालीन युग का कोई ऐसा विषय, ऐसी समस्या या ऐसा पात्र नहीं बचा जो उनके कहानी साहित्य में स्थान न पा सका हो। उन्होंने सामाजिक, ऐतिहासिक, राजनीतिक, आर्थिक विषयमूलक, नारी विषयक, अंध विश्वासों से संबंधित, दक्षिणी परंपराओं और पात्रों पर, गंदी बस्तियों से संबंधित, प्रेममूलक तथा आंचलिक परिवेश से संबंधित सभी प्रकार की कहानियाँ लिखीं।

राष्ट्रीय चेतना और दिनकर का काव्य

प्रा. डॉ. मीनाक्षी विनायक कुरणे

कृष्णा महाविद्यालय, रेटरे बु. 11, ता. कराड, जि. सातारा. (महाराष्ट्र)

साहित्यकार युग दृष्टा एवं युग सृष्टा होता है। समय की आवश्यकता को समझकर तदनु रूप अपनी लेखनी का उपयोग साहित्यकार करता है। 'दिनकर' जी युग दृष्टासाहित्यकार थे। 'दिनकर' जी ने अंग्रेजों के काल में अनुभव किया कि भारत दिन-ब-दिन अधिक पंगु होता जा रहा है। कारण यह था कि अंग्रेजों ने जनता को मानसिक दृष्टि से रूग्ण और हीनता की भावना से ग्रस्त रखने का निश्चय कर रखा था ताकि जनमानस जागृत होकर आजादी माँग न करें। 'दिनकर' जी ने इस तथ्य को समझा। जनमानस में राष्ट्रीय चेतना का विकास कर के ही अंग्रेज जैसे खुंखार शत्रु से आजादी प्राप्त की जा सकती है। यही कारण है कि उन्होंने अपने सभी रचनाओं में राष्ट्रीय चेतना के उन्मेष के लिए महत्वपूर्ण प्रयास किए।

राष्ट्रीयता की परिधि अत्यंत व्यापक है। कवि-विशेष का राजनीति-विषयक दृष्टिकोण उसकी राष्ट्रीय चेतना में ही अन्तर्भूत होता है। डॉ. सुषमा नारायण ने राष्ट्रीय कविता की मूल भावना देश-भक्ति को मानते हुए देश-भक्ति की परिभाषा की है, "राष्ट्र के प्रति तीव्र एवं गहन अपनत्व तथा ममत्व की भावना में राष्ट्रभक्ति है।"¹

इससे स्पष्ट है कि राष्ट्रीय चेतना राष्ट्र भक्ती और राष्ट्र शक्ति का वह मंत्रोच्चार है जो शान्तिकाल में लोगों के मन और मस्तिष्क में राष्ट्र की एकता, अखण्डता, सुरक्षा और कल्याण की भावनाओं को प्रेरित कर उन्हें दृढ़ से दृढ़तर बनाने की क्षमता रखता है। तथा आपत् काल में क्रान्ति, शौर्य एवं वीर्य की ज्वलंत भावनाओं से जनमानस को आलोकित-विलोकित कर आत्मोत्सर्ग की अदम्य प्रेरणा देता है।

आधुनिक युग में राष्ट्रीय चेतना का उद्घोष करनेवाले कवियों में 'दिनकर' जी का विशिष्ट स्थान है। उनके काव्य में राष्ट्रीय चेतना का सजीव चित्रण है। उन्होंने अपने काव्य में स्वातंत्र्य सेनानियों के हृदय से अपने हृदय को एकाकार करके राष्ट्रानुराग, स्वतंत्रता तथा बलिदान के गीत गाये। अंग्रेजों के विरुद्ध क्रान्ति का आह्वान किया। राजनीतिक उथल-पुथल से पूर्व देश की विषम परिस्थितियों को दृष्टिगत रखते हुए उन्होंने अपनी राष्ट्र-भक्ति ही काव्यारम्भ से व्यक्त की है—

'रण की घड़ी, जलन की वेला, तो मैं भी कुछ गाऊँगा?
सुलग रही यदि शिखा यज्ञ की, अपना हवन चढ़ाऊँगा।'²

Dr. D. N. Mane sir

27/10/2020

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX

Issue - I

January - March - 2020

MARATHI PART - II

Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.399
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole

M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan

Aurangabad. (M.S.)

६. भारतीय अर्थव्यवस्थेत शेतीची भूमिका

प्रा. डॉ. माने डी. एन.

अर्थशास्त्र विभाग, कृष्ण महाविद्यालय, रेठरेह बु. शिवनगर, ता. कराड, जि. सातारा.

घोषवारा

एकविसाव्या शतकाचा विचार करता शेती व्यवसायात आमूलाग्र बदल होताना दिसतात. स्वातंत्र्योत्तर काळात भारतात शेती विकासाच्या दृष्टीने संस्थात्मक तंत्रज्ञानात्मक आणि संरचनात्मक सुधारणा घडवून आणून शेतातील उत्पादकता आणि उत्पादन वाढविण्यासाठी प्रोत्साहन देण्यासाठी व्युत्तरचना करण्यात आली. संस्थात्मक सुधारणांमध्ये जमिन सुधारणा, वित्तव्यवस्था आणि विपणन यातील सुधारणा यातून उत्पादकता त्याच्या कष्टाचा योग्य मोबदला मिळेल आणि याची व्यवस्था करण्याचा प्रयत्न झाला. तुकडेजोड, मध्यस्तांचे उच्चाटन कुळ कायदे आणि कमाल, जमीन धारणा कायदे, यातून उत्पादकता वाढीसाठी अनुकूल परिस्थिती निर्माण करण्याचा प्रयत्न झाला. सदर लेखामध्ये शेतीसाठी केलेले सर्व प्रयत्नांचा मागोवा घेण्यात आला आहे या प्रयत्नांमुळे शेती क्षेत्रात झालेल्या बदलाची चर्चा केली आहे.

सदर लेखामध्ये कृषी व्यवस्थेचे नेमके दुखणे काय? यावर प्रकाश टाकलेला आहे. शेती विषयक मुलभूत प्रश्न व निष्कर्ष यांची मांडणी केली आहे. त्यासाठी कोणते उपाय योजले जावेत हे सदर लेखात दिले आहे. सदर लेख शेतकऱ्यांच्या कर्जबाजारीपणावरही प्रकाश टाकतो. त्यामुळे शेतकरी आत्महत्याचा प्रयत्न करतो.

शेतीमध्ये आधुनिक तंत्रज्ञान वापरून शेती करण्यावर भर देण्याचा ही प्रयत्न केला आहे. सदर पेपर शेती उत्पादनात झालेल्या बदलावरही प्रकाश टाकत आहे. स्वातंत्र्य मिळण्याच्या सुमारास शेतीतून मिळणारे उत्पन्न हे राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या निम्मे होते. अलिकडे हा वाटा एक चतुर्थांश झालेला आहे. तरीही उद्योग, वित्तसेवा, प्रशासन, व्यापार, वहातूक अशा क्षेत्रांपैकी कोणत्याही एका क्षेत्रापेक्षा शेतीपासून जास्त उत्पन्न मिळत असल्याने शेतीतील उत्पन्न वाढीवर राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या वाढीचा दर अवलंबून असतो. शेतीतील उत्पन्नाचा राष्ट्रीय उत्पन्नातील वाटा कमी झाला असला तरी रोजगाराच्या बाबतीत विसाव्या शतकाच्या सुरुवातीला असलेल्या वाटयात घट झालेली नाही. संपूर्ण शतकात एकूण काम करणाऱ्या लोकांच्या ७०% टक्क्यांपासून ६५% पर्यंतच शेतीत काम करणाऱ्यांचे प्रमाण कमी झाले आहे. शेतीसाठी हरी क्रांतीने दिलेल्या नवीन खते अवजारे, संकरीत बियाणे वापर हरीत क्रांतीच्या तंत्राचा फायदा झालेचे सदर लेखात वैशिष्ट्यपूर्ण बदलाचा मागोवा घेतला आहे. वित्त पुरवठा सिंचन सोई रा. खतांचा वापर पीक संरक्षण या संदर्भात ही चर्चा केल्याचे दिसते. शेतीसाठी पतपुरवठ्याचाही विचार केल्याचे दिसते. भारतातील शेती उत्पादनातही उत्पादन आणि उत्पादकता वाढीचा टप्पा पारंपारिक शेतीकडून आधुनिक शेतीकडे संक्रमण झालेला दिसतो. भारतीय अर्थ व्यवस्था मुख्यत्वे शेतीवर अवलंबून आहे हे विचारात घेऊन शेतीतील उत्पादकता आणि उत्पादन वाढविण्याचे प्रयत्न नियोजन काळातही झालेले दिसतात.

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX

Issue - I

January - March - 2020

MARATHI PART - II

Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING

2019 - 6.399

www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole

M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan

Aurangabad. (M.S.)

४. स्त्रीशक्ती व सामाजिक वास्तव

डॉ. निकम आर. डी.

इतिहास विभाग, कृष्णा महाविद्यालय, रेटरे बु. ता. कराड, जि. सातारा.

भारताच्या इतिहासात अगदी प्राचीन काळापासून स्त्रियांच्या इतिहासाच्या आढावा घेतो. अनेक ग्रंथातून स्त्रीशक्तीच्या कार्याचा उल्लेख येतो. अनेक धार्मिक ग्रंथ सण, समारंभ राजकरण, समाज यात तिच्या कार्याचा उल्लेख आपणास येत असतो. प्राचीन काळापासून अनेक स्थितरातून तिला जावे लागले सुरवातीचा काळ तिला स्वातंत्र्य असते तरी नंतरच्या काळात तिच्यावर अनेक बंधने संकटे आली जी झुगारून देवून तिने आपले कर्तृत्व अनेक क्षेत्रात चमकवून दाखवले त्याचा अनेक प्रथा परंपराचा सामना तिला करावा लागला प्रस्तुत शोधनिबंधात स्त्रीशक्ती व सामाजिक वास्तव याचा आढावा घेतला आहे.

उद्दिष्टे

१. प्राचीन काळापासून भारताच्या इतिहास अभ्यासणे.
२. 73 वी घटना दुरुस्तीचा आढावा घेणे.
३. राष्ट्रविकासातील स्त्रियांची भूमिका अभ्यासणे.
४. स्थानिक राजकारणातील त्यांच्या कार्याचा आढावा घेणे.

भारताचा प्राचीन इतिहास अभ्यासताना सिंधु संस्कृतीचा काळ महत्वाचा मानला जातो. एक आदर्श संस्कृती म्हणून मान्यता पावलेल्या या संस्कृतीने संपूर्ण जगाला समताधिष्ठित समाज व्यवस्था दिली. निःकृती ही समताधिष्ठित समाजव्यवस्थेचे निर्मिक आहे.¹ वैदिक कालखंडात गर्गी मैत्रयी घोषावती सारख्या अनेक स्त्रियांनी ऋचा रचल्या मनुने स्त्रिलस मानाचे स्थान होते. कालांतराने स्त्रीला सर्व प्रकारच्या स्वातंत्र्याला मुकावे लागले. परंतु 12 व्या शतकात बंधनात जखडलेल्या स्त्रीला सोडविण्यासाठी महान सत्पुरुष बसव माऊलीने सर्व मूढ आचरणावर क्रांतीच्या खडगाने कठोर प्रहार केला.

मराठेशाहीत अनेक कर्तृत्वान स्त्रियांनी आपल्या कर्तृत्वाने ठसा उमटविला. संभाजीराजांची पत्नी येसूबाईवर दुर्दैवाचा फार मोठा घाला पडला होता. 1989 मध्ये मोगलांनी रायगड काबीज केला. येसूबाईच्या खडतर जीवनाला प्रारंभ झाला. मोगलांच्या कदिवासात असलेल्या राजमातेने अहमदमगरच्या किल्ल्यातून चिंचवडच्या मोरया गोसाव्यांना लिहिले. पत्र उत्कृष्ट नमुना होता. विनयशिलता, वडीलमाणसाबद्दल आदर संयम इत्यादी गुण त्याचे व्यक्त झाले आहेत.

तसेच मराठ्यांच्या इतिहासात कर्तबगार म्हणून ओळखली जाणारी स्त्री म्हणजे छत्रपती राजारामांची पत्नी ताराबाई तसेच खंडेराव दामाडेची पत्नी उमाबाई, रघुनाथ पेशव्यांची पत्नी आनंदी बाई, अहिल्याबाई होळकर हया कर्तृत्वान स्त्रिया होत्या अशा अनेक स्त्रिया आपल्या कर्तृत्वाने श्रेष्ठ ठरल्या. त्यांनी अनेक संकटावर मात करून आपले अस्तित्व दाखवून दिले.

भारतीय स्वातंत्र्य लढयातील यशवंतराव चव्हाणांचे योगदान

डॉ. निकम आर.डी.

कृष्णा महाविद्यालय, रेठरे बु. ता. कराड

मो.नं.९८५०१५६१३१, ईमेल : rdnikam73@gmail.com

आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार, पार्लमेंटरी सेक्रेटरी, मुख्यमंत्री, संरक्षणमंत्री, गृह, अर्थ, परराष्ट्र, भारताचे उपपंतप्रधान अशा विविध क्षेत्रातील पदे कार्यक्षमतेने सांभाळणारे यशवंतराव चव्हाण यांचा जन्म महाराष्ट्रातील देवराष्ट्र या ग्रामीण भागात झाला. कराड ही यशवंतराव चव्हाणांची कर्मभूमी. कमालीचे दारिद्र्य असणाऱ्या शेतकरी कुटूंबात जन्मलेल्या यशवंतराव चव्हाणांनी आपल्या कार्याचा ठसा उमटविला. व आपल्या कर्तृत्वाची साक्ष पटवून दिली. प्रस्तुत शोध निबंधात त्यांच्या कारकीर्दीतील भारतीय स्वातंत्र्य लढयातील कार्य अभ्यासले आहे.

उद्दिष्टे —

१. एका कार्यक्षम व्यक्तिमत्त्वाचा अभ्यास करणे.
२. बालपणी त्यांच्यावर झालेले संस्कार अभ्यासणे.
३. भारतीय स्वातंत्र्य लढयातील योगदान अभ्यासणे.
४. तरुण पिढीवर त्यांच्या कार्याचा प्रभाव अभ्यासणे.

यशवंतराव चव्हाणांचे हिंदुस्थान विषयीचे विचार —

हिंदुस्थानबद्दलचे यशवंतराव चव्हाण यांचे विचार अभ्यासताना —हिंदुस्थान म्हणजे केवळ हिमालय, सहयाद्री किंवा आपणास माहीत असलेली पाच पंचवीस खेडी नव्हते तर या देशातील नद्यांच्या काठावर कशीबशी कालक्रमणा करणारे या देशाच्या माळरानात डोंगर कपारीत उपेक्षित जीवन जगणारे, या देशाच्या विस्तीर्ण पठारावर जीवन संग्रामात हतबल झालेले असे जे लक्षावधी कोटयावधी लोक आहेत ते म्हणजे हिंदुस्थान.^१

स्वातंत्र्य चळवळीतील कार्य —

महात्मा गांधीच्या विचाराने प्रभावित झालेले यशवंतराव चव्हाण शैक्षणिक जीवनात भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीत सहभागी झाले. या संदर्भात ते म्हणतात १९३० च्या सत्याग्रह आणि प्रभात फेऱ्यांना उधान आले आणि मी त्यात उडी घेतली. लोकांना सामाजिक आणि आर्थिक न्याय मिळवून देण्यासाठी काहीतरी केले पाहिजे या विचाराचा त्यांच्या मनावर जबरदस्त पगडा पडला व त्यांची पावले शाळेत जाण्याऐवजी प्रभातफेरी कडे वळली. त्याच दरम्यान त्यांनी आपल्या मित्रासोबत कराडच्या म्युनिस्पल कचेरीवर झेंडा चढवला व वंदेमातरमच्या घोषणा दिल्या. दुसऱ्या दिवशी शाळेत पोलीस अधिकारी येवून चौकशी केली असता निर्भिडपणे त्यांनी सांगितले. हो मी हे सर्व केले आहे आणि असे करत राहण्याचा आमचा निर्धार आहे. तेव्हा पोलीस अधिकाऱ्यांनी त्यांना अटक केली.^२ या प्रसंगी त्यांच्या आई विठामाता यांचे देशप्रेम व आपल्या मुलाने चुकीचे काही केले नाही हे निर्भिडपणे सांगितले यावरून त्यांचे यशवंतराव चव्हाणांच्या वरील संस्कार दिसून येतात.

एकूणच हायस्कूल जीवनात अनेक आदर्श व्यक्तीमत्त्वाचा प्रभाव पडलेले त्यांचे साहित्य वाचलेले यशवंतराव चव्हाण आपल्या गुरुजींनी विचारलेल्या प्रश्नाला उत्तर देताना 'मी यशवंतराव चव्हाण होणार' असे म्हणले हे त्यांच्या अष्टपैलू व्यक्तीमत्त्वाचे उदाहरण ठरते.^३

आपल्या भूमिका या पुसतकांत यशवंतराव चव्हाण सांगतात. मी स्वताला गांधीजींचा नम्र अनुयायी मानतो पण १९४२ स्वातंत्र्य आंदोलनात गांधीजींनी घातलेल्या अटीचा मी भंग केला. कारण कोणत्याही लोकशाही मार्गाने सरकार बदलता येणार नाही. असे माझे मत झाले होते. परंतु गांधीजी सांगत असलेल्या मार्गाने आपण गेलो नाही याची खंत मात्र मला जरूर आहे.^४

National
Seminar

The New Miraj Education Society's
Kanya Mahavidyalaya, Miraj (Maharashtra)

Special Issue
1st February, 2020

The New Miraj Education Society's
Kanya Mahavidyalaya, Miraj

One Day National Multidisciplinary National Seminar
On

Emerging Trends and Issues in Social Sciences

Saturday, 1st February, 2020

Organized by

Department of Economics, Geography, History, Political Science,
Psychology, Sociology and Physical Education & Sports

Editor

Prof. Babasaheb Sargar

Co-editor

Prof. Ramesh Kattimani

Volume II

VIDYAWARTA Peer Reviewed International Refereed Research Journal
ISSN 2319 9318

Impact Factor: 7.041(IJIF)

1 | Page

वस्तुसंग्रहालयाचे पर्यटनाच्या दृष्टीने महत्व - एक अभ्यास

डॉ. राजश्री दिलीप निकम

कुण्णा महाविद्यालय खेठरे बु.

ता. कराड जि.सातारा

प्रस्तावना

आपणास वस्तुसंग्रहालयाविषयी व त्यांच्या उपयुक्ते संबंधी दयावयाचे आहे. भारतीय समाजामध्ये आजतागायत वस्तुसंग्रहालयाविषयी फारसी जाणीव असल्याचे दिसत नाही. आपल्या समाजात वस्तुसंग्रहालय म्हणजे मनोरंजनासाठी व त्यासून मिळणाऱ्या आनंदासाठी पहावयाची वास्तु किंवा ठिकाण होय. ज्यात संग्रहित केलेल्या विविध प्रकारच्या, विविध काळातील, विविध वैशिष्ट्ये असणाऱ्या वस्तुचा संग्रह पाहणे एवढाच हेतु होता. आधुनिक काळात वस्तुसंग्रहालयाचा उपयोग मनोरंजन करणे, आनंद मिळविणे, ज्ञान मिळविणे, संशोधन करणे, संशोधनास साहय करणे, भुतकाळातील राजकीय, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक व शैक्षणिक वारसा समाजासून घेणे, त्यांच्या प्रगतीचा आढावा घेणे. तो वारसा अभ्यासणे, इ. ठिकाण, किंवा वास्तु म्हणजे वस्तुसंग्रहालय होय. वस्तु संग्रहालयाचा शास्त्र शुद्ध अभ्यास करणारे शास्त्र विकसित झाले. या वस्तुसंग्रहालयशास्त्रानुसार वस्तुसंग्रहालय म्हणजे अनेक वस्तु फक्त एकत्र ठेवण्याची वास्तु नव्हे तर त्या वस्तुची शास्त्रशुद्ध व कलात्मक मांडणी करणे होय. संग्रहालयातील वस्तु जास्तीत जास्त चांगल्या प्रकारे प्रदर्शित करणे इ. बाबीकडे बारकाईने लक्ष द्यावे लागते. कारण या संग्रहालयातील विविध वस्तु समाजाचे मनोरंजन करतात. त्यांना आनंद देतात. पण त्याचबरोबरच त्यांच्या ज्ञानात भर टाकतात. लोकांना आपला वारसा, परंपरा, इतिहास, संस्कृती इ. संवर्धन, संस्कृतीचे उदात्तीकरण व आपला प्राचीन वारसा त्यांचे जतन करणारे शिक्षण देणारे ज्ञान मंदिर आहे असे म्हणावे लागते.

संशोधन प्रश्न. -

- पर्यटनाच्या दृष्टीने ऐतिहासिक ठेवा म्हणून वस्तुसंग्रहालयाला महत्त्वाचे समजून घेणे
- महाराष्ट्राच्या ऐतिहासिक वस्तुसंग्रहालयांमुळे महाराष्ट्राच्या आर्थिक, धार्मिक परंपरेचा व पर्यटनाच्या विकासाचा चालना मिळते का?
- वस्तुसंग्रहालयांमुळे रोजगारामध्ये होणारी वाढ अभ्यासणे
- स्थानिक इतिहास जतन करण्यासाठी वस्तुसंग्रहालयाचे महत्व समजून घेणे.

Mikam Media

ISSN 2454-3292

International Registered and Recognized
Research Journal Related to Higher Education for all Subjects

INDO WESTERN RESEARCH JOURNAL

(SC Approved, Refereed & Peer Reviewed Research Journal)

Year - VI, Issue - XI, Vol. - II

Impact Factor-6.10
(GRIF)

Sept. 2019 To Feb. 2020

EDITOR IN CHIEF

Prof. Dnyanraja Chighalikar

ऐतिहासिक बाणूरगड : एक अभ्यास

डॉ. आर. डी. निकम
इतिहास विभाग,
कृष्णा महाविद्यालय,
रेठरे बु. जि. सातारा

महाराष्ट्राची भौगोलिक माहिती पाहता सहयाद्रीच्या रांगा, डोंगर, दऱ्याखोऱ्या आहेत. या नैसर्गिक भौगोलिक परिस्थितीचा उपयोग छत्रपती शिवरायांनी आपल्या स्वराज्य उभारणीत केला. त्यांच्या आयुष्यातील घटना या भौगोलिक परिस्थितीत झाल्या. अनेक कठीण प्रसंगी त्यांनी या भौगोलिक परिस्थितीचा उपयोग करून घेतले. त्यांच्या स्वराज्य मालिकेतील महत्त्वाचा मणी म्हणजे दुर्ग होय.

महाराष्ट्रात गडकोट वैभव, विपुल आहे. या गडकोटाचा इतिहास पाहिला जेव्हा प्राचीन काळापासून मराठ्यांपर्यंत अनेक घराण्यांनी दुर्गांचे महत्त्व जाणले. अनेक विजय नवीन बांधले. प्राचीन आणि मध्ययुगीन शिल्पतज्ञानी या दुर्गबांधणी साठी मोठी कला वापरली. खोदीव कामे, खंदक, भुयारे, पायऱ्या, दगडात खोदून दुर्ग अभेद्य करण्यात छत्रपती शिवरायांनी गडकोटांच्या सहायाने स्वराज्यास बळकटी आणली. आज्ञा पत्रात "संपूर्ण राज्याचे सार ते दुर्ग नसता देश परचक येताल निराश्रय प्रभमन होवून देश उद्धरविले" असे म्हणले आहे. (Eg. K. S. J. Y. (eh v l k m Y y i k ; s k)

स्वराज्यरक्षण जसा किल्ले निर्मितीमागचा उद्देश तसेच प्राचीन काळी कोकण व यांना जोडणाऱ्या घाटवाटावर लक्ष ठेवण्यासाठी किल्ल्यांची निर्मिती झालेली दिसून येते. महाराष्ट्रातील किल्ले एक प्रकारची तिर्थक्षेत्र आहेत ज्यातून आपल्याला वि. इतिहासाचे साक्षीदार व चैतन्यशील दुर्ग अनेक पराक्रमाचे दर्शन घडवतात.³ अभ्यास क्षेत्र— प्रस्तुत शोधनिबंधात संशोधनासाठी सांगली जिल्ह्यातील बाणूरगड/भूप यांचा आढावा घेतला आहे.

शोध . ऋतु Shodh-Rityu

सिमाही शोध-पत्रिका
PEER Reviewed JOURNAL

ISSUE-18 VOLUME-3 IMPACT GIF-2.2042, SJIF- 6.154 ISSN-2454-6283 Oct.-Dec., 2019

AN INTERNATIONAL MULTI-DISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL

सम्पादक
श्री. सुनील जाधव, नांदेड
९४०५३८४६७२

तकनीकी सम्पादक
अनिल जाधव,
मुंबई

प्रकाशक हेतु पता->
महाराणा प्रताप हाउसिंग सोसाइटी, हनुमान नर कमान के सामने, नांदेड-४३१६०५

शिक्षा सामाजिक एकता और राष्ट्र निर्माण को बढ़ावा देने का एक साधन है. या यह कार्य की दुनिया के लिए व्यक्ति की तैयारी हो सकती है। यह हमें शिक्षा की गुणवत्ता और इसके मापन के संभावित तरीकों के प्रश्न पर वापस लाता है। इस तरह के दृष्टिकोणों में से एक हमें शिक्षा की गुणवत्ता के उपयुक्त संकेतक प्रणाली के विकास की ओर ले जाता है। संकेतकों की यह प्रणाली गुणवत्तापूर्ण शिक्षा की उपयुक्त आवश्यक और पर्याप्त स्थितियों पर आधारित हो सकती है।

निष्कर्ष—शिक्षा के सफल विकास में सूचना और संचार प्रौद्योगिकियां पहले से ही एक महत्वपूर्ण कारक हैं। हालांकि, शिक्षा एक निर्णायक चरण है; ज्ञान समुदाय के नए सदस्यों के गठन पर सीखने और अध्ययन का सबसे अधिक संभावित प्रभाव पड़ता है। यह पत्र शैक्षिक नीतियों के लिए एक दलील है जो आगे आईसीटी अवसंरचना को बढ़ावा देती है और बनाए रखती है। नई आईसीटी सुविधाओं का सबसे विशिष्ट प्रभाव एक उत्तेरक है — न केवल पारंपरिक शिक्षा में नवीन शिक्षण / सीखने की प्रक्रियाओं के निरंतर विकास में। कक्षा-आधारित शिक्षा के पुनर्गठन और घर-आधारित शिक्षा के लिए इसके पूरक, व्यावसायिक प्रशिक्षण और सबसे महत्वपूर्ण नए आने वाले वेब-आधारित शिक्षण नेटवर्क और इसके बाद के वेब-आधारित शिक्षण समुदायों जैसे प्रासंगिक कारकों पर आईसीटी प्रभाव और भी महत्वपूर्ण हैं। सबसे अधिक संभावना शिक्षकों के लिए वेब-आधारित समुदायों की शुरुआत है। चूंकि शिक्षक कई मामलों में स्थानीय स्कूल सेटिंग में शीर्ष विशेषज्ञ होते हैं, इसलिए उन्हें बड़े वेब-आधारित शिक्षक समुदायों में भागीदारी के माध्यम से सामग्री विशेषज्ञता और उपदेशात्मक विधियों को ताज़ा और संचालित करने देना एक आकर्षक विकल्प लगता है। आईसीटी अवसंरचना और सॉफ्टवेयर सुविधाओं का संयोजन और लर्निंग नेटवर्क में भागीदारी शिक्षा में दीर्घकालिक स्थायी नवाचार में महत्वपूर्ण कारक होने की उम्मीद है। सूचना पहुंच व्यापक रूप से उपलब्ध हो जाने के बाद, शिक्षक भूमिकाओं में परिवर्तन प्रथम-क्रम प्रभाव है। दूसरी विशेषता सीखने का नया वातावरण है जो शिक्षार्थियों को वितरित शिक्षण समुदायों में भाग लेने की अनुमति देता है। इस तालमेल के परिणामस्वरूप एक सतत प्रक्रिया होगी जहां शिक्षक और छात्र एक साथ काम करते हैं, आंशिक रूप से एक ही भौतिक स्थान पर आमने-सामने, आंशिक रूप से आभासी शिक्षण समुदायों में। समग्र निष्कर्ष के रूप में हम कह सकते हैं कि शिक्षा पर आईसीटी का गहरा प्रभाव है। शिक्षा में आईसीटी के प्रवेश ने शैक्षिक कार्यक्रमों और शिक्षण विधियों की समीक्षा की है।

संदर्भ—(1) Bartlett, F. C. (1932) *Remembering : An Experimental and Social Study*. Cambridge : Cambridge University Press. (2) Fattahian, H (2004) *The role of ICT in education*. (3) Available : http://www.irandoc.ac.ir/data/e_j/vol4/fatahian.htm (4) सूचना प्रौद्योगिकी। (2009, अप्रैल 27)। विकिपीडिया में, नि: शुल्क विश्वकोश (5) Bartlett, F.C. (1958). *Thinking*. New York: (6) UNESCO Institute for Information Technologies in Education. (7) Bruner, J. (1996). *The Culture of Education*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

15. गांधी तत्वज्ञान व भारतीय स्वातंत्र्य लढा

—*प्रा.डॉ. विश्वनाथ काशिनाथ सोनवणे*

कृष्णा महाविद्यालय, रेठरे बु (शिवनगर) इतिहास विभाग, ता. कराड, जि. सातारा

स्वातंत्र्य राष्ट्रीय चळवळीद्वारे भारताला स्वातंत्र्य मिळवून देणारे व भारताचे राष्ट्रपिता म्हणून ओळखले जाणारे मोहनदास करमचंद्र गांधी यांचा जन्म—2 ऑक्टोबर, 1869 रोजी गुजरात मधील पोरबंदर येथे झाला. त्यांच्या घरचे वातावरण अतिशय धार्मिक होते. साधी रहाणी, स्वच्छ कारभार, आणि निष्पक्षपातीपणा यांचा आदर्श म्हणून त्यांची ख्याती होती. त्यांचे प्राथमिक शिक्षण राजकोट येथे झाले. पुढील शिक्षणासाठी वडिलांनी त्यांना इंग्लंडला पाठविले. सन 1891 मध्ये बॅरिस्टरची पदवी घेवून ते भारतात परत आले. त्यांनी वकिलीव्यवसाय सुरु केला. त्यानंतर सन 1893 मध्ये एका खटल्याच्या निमित्ताने ते दक्षिण आफ्रिकेत गेले, तेथे मात्र रंगभेदावरून अत्याचार केले जात होते. त्यांच्यावरील अत्याचार दुर करण्यासाठी त्यांनी 'इंडियन नॅशनल काँग्रेस' ची स्थापना केली. सन 1914 पर्यंत त्यांनी 20 वर्षे दक्षिण आफ्रिकेत वास्तव्या केले. त्याच काळात गोऱ्या शासनाविरुद्ध अहिंसात्मक लढा सुरु होता. पुढे याच अहिंसात्मक लढ्याचा त्यांनी खुबीने भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यात वापर केला आणि 15 ऑगस्ट, 1947 रोजी भारताला स्वातंत्र्य मिळवून दिले.

संशोधनाची उद्दिष्टे—(1) महात्मा गांधी यांचे तत्वज्ञान अभ्यासाणे. (2) महात्मा गांधी यांचे दक्षिण आफ्रिकेतील अन्यायाविरुद्धचा लढा अभ्यासाणे. (3) महात्मा गांधी यांचे भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील कार्य अभ्यासाणे. **संशोधन पध्दती**: प्रस्तुत शोधनिबंधाच्या लेखनासाठी वर्णनात्मक संशोधन पध्दतीचा वापर करण्यात आलेला आहे. **संशोधनाचे स्रोत**: प्रस्तुत शोध निबंधाच्या लेखनासाठी दुय्यम साधनसामुग्रीचा वापर करण्यात आलेला असून यासाठी उपलब्ध संदर्भ साहित्य, वर्तमानपत्रे तसेच मासिके आणि इंटरनेट या माध्यमांचा वापर करण्यात आहे.

महात्मा गांधीचे तत्त्वे सत्य: महात्मा गांधी यांच्या जीवनात सत्याला खूप महत्व होते. सत्याचा स्विकार करण्यासाठी माणसाचे मनोधैर्य मोठे असावे लागते. गांधीजींनी आपले आयुष्य सत्याच्या शोधासाठी अर्पण केले होते. त्यांचे आत्मचरित्र माझे सत्याचे प्रयोग या नावाखाली प्रसिद्ध आहे. गांधीजींनी म्हटले आहे की, सर्वात महत्त्वाची लढाई ही स्वतःच्या वाईट प्रवृत्ती, भय आणि असुरक्षितता यांच्यावर मात करणे ही होय. "परमेश्वर सत्य आहे." असे त्यांचे मत होते. पुढे त्यांनी ते, "सत्य (हेच) परमेश्वर आहे." असे बदलले. **अहिंसा**: जरी अहिंसेचे तत्त्व गांधीजींनी स्वतः मांडले नसले तरी इतक्या मोठ्या राजकीय स्तरावर अहिंसेचा अवलंब करणारे ते पहिले व्यक्ती होते. हिंदू, बौद्ध, जैन, ज्यू धर्मात अनेक ठिकाणी अहिंसेच्या तत्त्वाचा उल्लेख आहे. "माझे सत्याचे प्रयोग" मध्ये गांधीजींनी त्यांचे अहिंसेचे तत्त्वज्ञान मांडले आहे. ते म्हणतात, "जेव्हा मी निराश होतो, तेव्हा मी स्मरण करतो की, इतिहासात प्रत्येक

ISSN 2454-3292

International Registered and Recognized
Research Journal Related to Higher Education for all Subjects

INDO WESTERN RESEARCH JOURNAL

(UGC Approved, Refereed & Peer Reviewed Research Journal)

Year - VI, Issue - XI, Vol.- I **Impact Factor 6.10** Sept. 2019 To Feb. 2020
(GRIFI)

EDITOR IN CHIEF

Prof. Dnyanraja Chighalikar

Socio Economical challenges of Dalit and their remedies by Dr. Ambedkar

Dr. Vishwanath K. Sonwane

Dept. of History,

Krishna Mahavidyalaya,

Rethare Bk. Tal.-Karad Dist.- Satara

Introduction :

When we are talking about the caste system in India we must talk about four distinct classes (Varna's). The fourth class of the Varna is Shudras, known as Dalit in the later years. The word 'Dalit' is in Marathi literally means broken. The word Dalit is basically popularised throughout by the Dalit leader Dr. Babasaheb Ambedkar to reflect situation of the millions of Dalit within south Asia, who are systematically and institutionally deprived of political, economical, social and cultural rights in every aspect of life. The word Dalit first used by Mahatma Jyotirao Phule. But now a days the Dalit are now realising and redefining the word with their great achievements and identity. Dalit, those who practice equality, believe in equality and fight for equality. The outside world is absolutely not much known about untouchability until Dr. Babasaheb Ambedkar, the greatest leader of the Indian Dalit, put it. Maybe purposely Indians have not written about untouchables for the lack of courage and honesty and foreigners have avoided it for the fear of offending the orthodox Indian masses.

Caste system in India :

The caste system in India become formalize into four distinct classes (Varna's) Brahmins, Kshatriya, Vaishya and Shudras. This is the caste system that we actually see but even unseen the fifth group, the scheduled caste was unfortunately present in the Indian society.

The caste system was already present there more than 3000 years. But actually it was developed by the Brahmins in order to maintain their superiority and domination. This scheduled caste is afterwards known as untouchables, the Dalit and it is the class which is oppressed, downtrodden and mostly exploited by upper class people.

Rayat Shikshan Sanstha's

Sadguru Gadage Maharaj College, Karad

(An Autonomous College - Affiliated to Shivaji University, Kolhapur)

Accredited 'A+' with CGPA 3.63 by NAAC • ISO 9001 : 2015 Certified College

RUSA Beneficiary & NAAC Designated Mentor College

DEMOCRATIC STUDY CENTRE

Organised

One Day International Conference

On

Society, Polity & Economy in 21st Century

12th February, 2020

Sponsored by : RASHTRIYA UCHHATAR SHIKSHA ABHIYAN (RUSA), DELHI

CERTIFICATE

This is to certify that ~~Mr./Ms.~~ / Dr. Vishwanath. K. Sonawane of Krishna Mahavidyalaya, Rethare Bk. has participated/presented paper entitled New Social Problems Related to Caste System; Reality & Impacts. in One Day International Conference on Society, Polity & Economy in 21st Century on 12th February 2020 organised by Democratic Study Centre in Sadguru Gadage Maharaj College, Karad.

Mr. K. L. Randive
Secretary

Mr. B. R. Nadaf
Co-Convener

Mr. G. S. Bansode
Co-Convener

Mr. A. S. Gadhave
Convener

Prin. Dr. M. M. Rajmane
Chairman

14. New Social Problems Related to Caste System Reality and Impacts

Prof. Dr. Vishwanath Kashinath Sonwane

Krishna Mahavidyalaya, Rethare Bk. Tal - Karad Dist- Satara.

Introduction

As we can see, caste is the prefix before reservation. So, every caste category try to get upward with the key of reservation and Indian Government also help them to get up and grow with their own feet. With list of categories, ancient rules and regulations, there is a cold war between the opposite casted people. But as unequal percentage of reservation, many other caste people try to fight for reservation. They are co-related. Many other issues and challenges with their Solutions are stated below;

Caste

Features

Endogamy and Heredity

A caste has divisions, based on endogamy within a sub-group and is called sub-castes. A person born in a caste remains in it for life; dies in it, and his children also mean in it. This provides caste system with rigidity in structure. The lot of the untouchables has been a cruel and shameful blot on our cultural heritage. By the times of Gupta Empire, chandalas had become so strictly outside the social that they were forced to strike a wooden clapper on entering the town.

Disadvantages

Social imbalance

The high caste people expect the low-caste people to view them with honour. The high caste people do not give equal treatment to low-caste people. The caste system is responsible for the social imbalance or social gap. **Dignity of manual labour:** The higher caste people are still averse to perform tasks that involve manual labour. The dignity of manual labour is yet to be fully recognized. **Labour mobility:** The wages remain unequal in different professions. Caste system prevents labour mobility and restricts the labours from one profession to another according to their economic needs. **Lack of labour:** The supplies of labour lack with their hereditary profession; labour does not increase with the increase in demand. **Hinders large-scale**

Accommodation: Limited Accommodation Facility on campus 'First Come-First Serve' basis.

Transport: Sangli - Vita (55 KMs),

Karad - Vita (45 KMs), Kolhapur - Vita (90 KMs)

The nearest Airport - Kolhapur(90 KMs) and Pune(225 KMs).

Nearest Railway Station: Karad (45 KMs),

Mira Junction (60 KMs), Sangli (55 KMs)

Principal (Dr.) Vijay A. Mane

Dr. (Mrs.) Shreya V. Patil

(Mob. 9372602500)

Mr. Sarjerao S. Chile

(Mob. 9272324034)

Mr. Nitin M. Jagtap

: Co-Convener

: Co-ordinator

: Organising Secretary

: Treasurer

Co-Coordinator

Dr. Naushad Mujawar (Mob. : 9822673554)

Dr. Ramchandra Kumbhar (Mob : 9850313848)

Dr. Jaywant Ingale (Mob : 9767520482)

Mr. Sushant Bhandare (Mob. : 9049160334)

Miss Sanyogita Patil (Mob : 8329343418)

Mr. Dattatray Devkate (Mob : 9822052922)

Dr. Chandrakant Bobade (Mb. : 9503847031)

Mr. Gausmahamad Attar (Mob : 9595722194)

Dr. Annasaheb Suryawanshi (Mob : 7878130920)

Dr. A. S. Sartape (Mob : 9860890264)

Organising Committee

Dr. U. H. Shah (Vice-Principal)

VC, Principal Dr. S. M. Bhosle

Prof. Dr. V. K. Sawant

Mr. Mahesh Chavan

Dr. B. N. Kamble

Dr. Sunita Ambawade

Dr. G. J. Fagare

Dr. Natha Kalel

Miss. Divya Tikole

Mr. Amol Suryawanshi

Mr. Sangram Mane

Mr. Ganesh Tekale

Dr. D.M. Sanadi

Dr. M. V. Charankar

Mr. D. R. Charapale

Dr. Pramod Walekar

Dr. S. N. Jarandikar

Dr. Sadhu Kokare

Mr. Pradip Nikam

Mr. Sachin Marale

Miss Sonali Musale

Mr. Netaji Patil

Mr. Mahesh Pawar

Mr. A. I. Bandar

From, Principal
Balwant College, Vita

Book Post

Sight Seeing:

Mahabaleshwar : 140KM
Shikhar Shinganapur : 78 KM
Kolhapur Panhala : 140KM
Pandharpur : 100KM
Ajantha Verul : 300 KM

Patrons

Hon. Sharadchandraji Pawar
(President, Rayat Shikshan Sanstha, Satara)
Hon. Dr. Anil Patil
(Chairman, Rayat Shikshan Sanstha, Satara)
Hon. Minister Dr. Vishwajeet Kadam
(Chairman, C. D.C., Balwant College, Vita)
Hon. Principal Dr. Bhausaheb Karale
(Secretary, Rayat Shikshan Sanstha, Satara)
Hon. Principal Dr. Vijaysinh Sawant
(Joint Secretary, Rayat Shikshan Sanstha, Satara)
Hon. Principal Dr. Arun Andhale

BALWANT COLLEGE
VITA

Tal-Khanapur, Dist-Sangli 415311 Maharashtra, India

Established in 1963

Affiliated to Shivaji University, Kolhapur
Reaccredited by NAAC 'A' grade (Third Cycle)

(CGPA : 3.11)

**One Day International
Interdisciplinary Conference**
on

"Recent Trends in Skills &
Entrepreneurship

Development in Commerce, Management,
Social Science & Technology"

in Collaboration with

Centre for Skill & Entrepreneurship Development,

Shivaji University, Kolhapur

and

Shri Venkatesh Mahavidyalaya, Ichalkaranji

Sunday, 23rd February 2020

Principal, Dr. C.J. Khilare

Phone No. : 02347-272096

Social Entrepreneurship with Reference to Caste System in India

Prof. Dr. Vishwanath Kashinath Sonwane

Krishna Mahavidyalaya, Rethare Bk.Tal.-Karad Dist.- Satara M.S. -415108

Introduction;

We can easily see that, society is basically divided by caste system in India. India is upcoming country having highest population. Beside this there are many problems that results very much problems in future. There are so many issues. With list of categories, ancient rules and regulations, there is a cold war between the opposite casted people. Caste is the prefix before reservation. But as unequal percentage of reservation, many other caste people try to fight for reservation. So, every caste category tries to get upward with the key of reservation and Indian Government also helps them to get up and grow with their own feet.

Caste

Features

A caste has divisions, based on endogamy within a sub-group and is called sub-castes. The lot of the untouchables has been a cruel and shameful blot on our cultural heritage. A person born in a caste remains in it for life; dies in it, and his children also mean in it. This provides caste system with rigidity in structure.

Disadvantages

Social imbalance:

Negativity occur in economic activities: Caste prejudices affects economic activities. **Lack of labour:** The supplies of labour lack with their hereditary profession; labour does not increase with the increase in demand. The high caste people expect the low-caste people to view them with honour. **Dignity of manual labour:** The higher caste people are still averse to perform tasks that involve manual labour. The dignity of manual labour is yet to be fully recognized. **Low competition:** The economic force of competition does not work properly because of the restrictions of caste-based system. The high caste people do not give equal treatment to low-caste people. The caste system is responsible for the social imbalance or social gap.

Solution to the Problems

Making the people aware about cons of caste system. Backward villages should be developed to help village people experience the urban sense of freedom. People who are the victims of a caste system should be enlightened about the cons that a caste system brings. This will free them of the restrictions of a caste system and give them the social liberty that they deserve. Promote intermingling of people should be encouraged to socialize with each other irrespective of their pre-defined caste.

Educating people about their democratic and moral rights will make them see through the evils of the caste system. Women's education is also important to prevent them from getting exploited. Industrialization especially in rural areas: This will increase unbiased job opportunities and social entrepreneurship for people even in the rural areas. Industrialization will also modernize the society with a cosmopolitan population! It is important to preach and promote equality among people in a society; any irrational practice should be shunned by people in unison once they are aware of the exploitation that they are subjected to. It helps to improve entrepreneurship among the society. Willingness of the masses to abide with government initiatives. Social campaigns should be organized to make people government friendly. Supporting and working with the government will help them attain social equality and reject illegal social systems like caste system. Bringing up children to treat everyone equally. Children should not be taught about caste system so that they grow up feeling equal to all their peers. Children should be pushed to mingle with everyone around them without any social segregation. It makes them friendly with the business atmosphere.

Reservation and entrepreneurship in India

The Indian caste system has a shameful legacy, if we look far enough in our ancient past, we will notice that caste system was defined by the nature of work people did and not by their birth. A person's caste

राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांचे शेती व जलव्यवस्थापनविषयक कार्य

प्रा. डॉ. विश्वनाथ काशिनाथ सोनवणे

कृष्णा महाविद्यालय रेठरे वु ॥

(इतिहास विभाग)

ता.कराड ,जि.मातारा. ४१५१०८.

vishwanaths1234@gmail.com

कोल्हापूर नगरीचा इतिहास -

कोल्हापूर ही एक ऐतिहासिक नगरी म्हणून आज जरी प्रसिद्ध असली तरी पुराण कळात पण तिचे महात्म्य वर्णिले गेले आहे. पद्यपूराणात करवीर महात्म्य' वर्णिले असून त्यात करवीर हे पुण्यक्षेत्र मानले गेले. विष्णुंनी पृथ्वीवर अतुल अशी दोन तीर्थ क्षेत्रे निर्माण केली त्यापैकी उत्तरेकडील काशीक्षेत्र व दक्षिणेकडील 'करवीर क्षेत्र होय,काशी हे शिव क्षेत्र तर करवीर हे मातृक्षेत्र काशी क्षेत्र भगवान विष्णू च्या स्वरूपात आहे. करवीर क्षेत्री महालक्ष्मीच्या स्वरूपात आहे. कोल्हापूर हे नाव कसे पडले ? या संबंधी अशी आख्यायिका आहे की, कोल्हा नावाचा एक असुर या प्रदेशावर राज्य करीत होता. तो प्रजेवर भयंकर अत्याचार करीत असल्याने देवी महालक्ष्मी व तिची मैत्रीण त्र्यंबोली यांनी त्या असूराचा वध केला. साक्षात देवीच्या हातून असूराचा वध झाला म्हणून त्याला चिरंतनत्व प्राप्त करून देण्यासाठी या नगरीला कोल्हापूर हे नाव पडले.

Social and Business Opportunities with Reference to Caste System in India

Dr. Sonwane Vishwanath Kashinath
Krishna Mahavidyalaya, Rethare Bk.

Abstract

We can easily see that, society is basically divided by caste system in India. India is upcoming country having highest population. There are so many issues. Such as, there is a cold war between the opposite casted people. Caste is the prefix before reservation. So, every caste category tries to get upward with the key of reservation and Indian Government also helps them to get up and grow with their own feet.

Caste

Features

A person born in a caste remains in it for life; dies in it, and his children also mean in it. A caste has divisions, and it has lot of the untouchables with cruel and shameful blot on our cultural heritage. This provides caste system with rigidity in structure.

Disadvantages

Social imbalance: Lack of labour: The supplies of labour lack with their hereditary profession; labour does not increase with the increase in demand. Negativity occur in economic activities: Caste prejudices affects economic activities. Dignity of manual labour: The dignity of manual labour is yet to be fully recognized. The higher caste people are still averse to perform tasks that involve manual labour. Low competition: The high caste people do not give equal treatment to low-caste people. The caste system is responsible for the social imbalance or social gap.

Solution to the Problems

Backward villages should be developed to help village people experience the urban sense of freedom. People who are the victims of a caste system should be enlightened about the cons that a caste system brings. Promote intermingling of people should be encouraged to socialize

National Seminar	The New Miraj Education Society's Kanya Mahavidyalaya, Miraj (Maharashtra)	Special Issue 1 st February, 2020
------------------	---	---

The New Miraj Education Society's
Kanya Mahavidyalaya, Miraj

One Day National Multidisciplinary National Seminar
On

Emerging Trends and Issues in Social Sciences

Saturday, 1st February, 2020

Organized by

Department of Economics, Geography, History, Political Science,
Psychology, Sociology and Physical Education & Sports

Editor

Prof. Babasaheb Sargar

Co-editor

Prof. Ramesh Kattimani

Volume II

VIDYAVARTA Peer Reviewed International Refereed Research Journal
ISSN 2319 9318

Impact Factor: 7.041(IJIF)

1 | Page

शारीरिक सदृढता आणि आरोग्य

प्रा.संजय रामचंद्र पाटील
शारीरिक शिक्षण विभाग
कृष्णा महाविद्यालय रेटरे बु.
मो नं. ८२७५०२९७००

प्रस्तावना

आपलं आरोग्य चांगलं राहावं असं प्रत्येकाला वाटतं. उत्तम आरोग्य राखणं हे बऱ्याच अंशी आपल्याच हाती आहे. शारीरिक व मानसिक निरोगीपणा म्हणजे उत्तम आरोग्य. आपलं आरोग्य चांगलं राहावं असं प्रत्येकाला वाटतं. उत्तम आरोग्य राखणं हे बऱ्याच अंशी आपल्याच हाती आहे. शारीरिक व मानसिक निरोगीपणा म्हणजे उत्तम आरोग्य. हे दोन्ही प्रकारातील आरोग्य एकमेकांवर अवलंबून आहे. उत्तम आरोग्याच्या चतुःसूत्री प्रत्येकाने जाणून घेतली पाहिजे. या चतुःसूत्रीत समावेश होतो सुनिश्चित दिनचर्या, उत्तम आहार, व्यायाम आणि मानसिक संतुलनाचा.

यातील सुनिश्चित दिनचर्या हा उत्तम आरोग्यासाठी महत्वाचा घटक आहे. प्रत्येकाची दिनचर्या सकाळी लवकर सुरु झाली तर आरोग्य उत्तम राहिल. यानंतरचा महत्वाचा घटक आहे उत्तम आहार. आहार सर्वसमावेशक असावा. यात सर्व प्रकारच्या भाज्या-पालेभाज्यांचा समावेश असावा. फळांचा अंतर्भाव असावा. दूध, अंडी, सर्व प्रकारच्या डाळीदेखील आहारात सामील करणे गरजेचे आहे. आवश्यकतेनुसार तेल आणि तुपाचा वापर करावा. त्याने शरीरातील अनावश्यक घटक वाढत नाहीत. अगदी साध्यासाध्या सवयीसुद्धा आरोग्य उत्तम राखण्यासाठी उपयोगी ठरतात. आता हात धुण्याचीच सवय बघा. नियमितपणे जेवणापूर्वी व जेवणानंतर हात धुण्याच्या सवयीमुळे डायरिया, डिसेंट्री यासारखे आजार दूर राहतात.

उतरत्या क्रमात आहार हवा

बरेचदा लोकांना एकाच वेळी भरपूर जेवण्याची सवय असते. ही सवय अत्यंत चुकीची आहे. त्याऐवजी दिवसातून चार वेळा खाल्ले पाहिजे. आपला हा आहार उतरत्या क्रमात असला पाहिजे. म्हणजे सकाळची व्याहारी बऱ्यापैकी असावी. त्यानंतर जेवणाचे प्रमाण थोडे थोडे कमी करावे. रात्री कमी जेवावे. प्रत्येक जेवणाच्या वेळी सकस आहार जाईल, याकडे कटाक्ष असावे. आहारात अत्यंत तेलकट, तूपकट पदार्थांचा समावेश टाळावा. असे केल्याने हृदयविकार, मधुमेह, रक्तदाबासारखे आजार दूर राहतात.

व्यायामची गरज

धकाधकीच्या युगात व्यायामाकडे आपण दुर्लक्ष करीत आहोत. परंतु अनेक आजारांना दूर ठेवण्याची शक्ती व्यायामात आहे. नियमितपणे वेगाने चालणे, धावणे, योगीक व्यायाम, प्राणायाम, ध्यान, चिंतन अनेक आजारांना दूर पळवितात. मानसिक संतुलन कायम राखण्यासाठी सर्वात महत्वाचे आहे समाधान. लोभ आणि अहंकार यापासून दूर राहिल्याने मानसिक समाधान प्राप्त होते. त्यातून उत्तम मानसिक संतुलन मिळते. व्यक्तीशः मानसिक संतुलनातून उत्तम सामाजिक आरोग्यही मिळते. सामाजिक दातृत्व भावनेतूनही उत्तम मानसिक आरोग्य प्राप्त होते. योग, प्राणायाम आणि चिंतनातून ही अवस्था सहज प्राप्त होते. त्यामुळे सकाळी दिनचर्या सुरु करताना योग आणि प्राणायाम यापासून सुरु करावा.

नियमित तपासणी

भरपूर पाणी प्यावे. त्याने शरीरातील पाण्याचे संतुलन कायम राहते. शरीरातील मीठ आणि साखरेचे प्रमाणही कायम राखणे गरजेचे आहे. उत्तम आरोग्यासाठी ही चतुःसूत्री पाळत असताना नियमित तपासणीकडे दुर्लक्ष करू नये. डॉक्टरांच्या सल्ल्यानुसार व वयानुरूप काही तपासण्या करणे क्रमप्राप्त ठरते. त्यामुळे त्यांच्याकडेही दुर्लक्ष करू नये. अशा तपासण्यांच्या माध्यमातून

ASAR

2019-2020

National Seminar	The New Miraj Education Society's Kanya Mahavidyalaya, Miraj (Maharashtra)	Special Issue 1 st February, 2020
------------------	---	---

The New Miraj Education Society's
Kanya Mahavidyalaya, Miraj

One Day National Multidisciplinary National Seminar
On
**Emerging Trends and Issues in Social
Sciences**

Saturday, 1st February, 2020

Organized by
Department of Economics, Geography, History, Political Sciene,
Psychology, Sociology and Physical Education & Sports

Editor
Prof. Babasaheb Sargar

Co-editor
Prof. Ramesh Kattimani

VIDYAWARTA Peer Reviewed International Refereed Research Journal ISSN 2319 9318	1 Page Impact Factor: 7.041(IJIF)
---	--

THE STUDY OF VEGETATION COVER AND RAINFALL IN SATARA DISTRICT

Mr. Gaikwad N. V.*Assistant Professor, Department of Geography,
Krishna Mahavidyalaya, Reathre BK.*

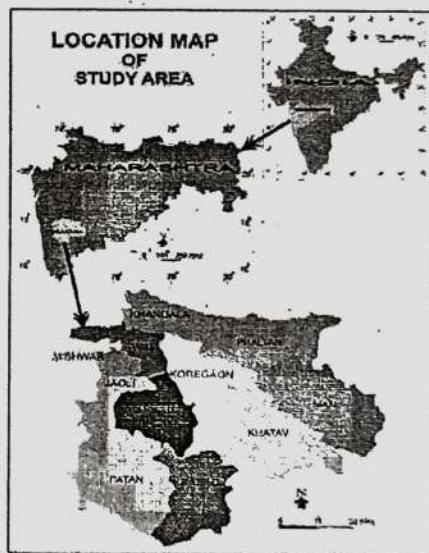
INTRODUCTION

The vegetation is important element of ecosystem becomes from assemblage of plant species. It is forest which observed distinct parts of earth surface. It is dominantly concentrated in vicinity of water resources. It has played vital role in water cycle as well as the earth's energy balance. Also, the environmental balancing is determined by the vegetation. The climate especially rainfall has unequally distributed which changed with distribution of vegetation cover. Both factors are correlated to each other like, vegetation cover increases rainfall and rainfall increases vegetation cover. The moisture of trees are important for rainfall and rainfall water i.e. surface water is significant for trees.

The Satara district is the part of western Maharashtra, where, some region eastern part has faced the water problems in every summer season. Especially, entire Man, Koregaon, Khatav, Phaltan etc. tahsil have faced severe drought condition after the every 3-4 years. Therefore, the vegetation cover and range of rainfall are depended to each other.

STUDY AREA

The Satara district has chosen for the study the Vegetation Cover and Rainfall. The area under study covers the south-western part of Maharashtra with its own identity and typical set of characteristics. Satara district is placed in Sahyadri mountain ranges and located on 73°33' to 74°54' East longitude and 17°5' to 18°11' North latitude. There are distributed several landforms like Krishna River, Mahadeo and Bannoli hill ranges, Sitabai and Aagashive are some other hills in the district. According to 2011 Census, about 30, 03,922 persons are the total population of Satara district. The total area of district is 10,484.0 Sq. km, and its elevation is 742 m (2,434 ft) from the sea level. This area receives normal annual rainfall from 302.6 mm to 3449.7 mm of. There is eleven talukas with 1739 villages. Eleven tehsils are Satara, Wai, Khandala, Koregaon, Phaltan, Man, Khatav, Karad, Jaoli, Mahabaleshwar, Patan.

The main objectives of this research paper are as under:

1. To study the spatial distribution of Vegetation Cover in the study region.
2. To study the spatial distribution of Rainfall rate in the study region.
3. To examine the correlation between Vegetation Cover and Rainfall in the study region.

National
Seminar

The New Miraj Education Society's
Kanya Mahavidyalaya, Miraj (Maharashtra)

Special Issue
1st February, 2020

The New Miraj Education Society's
Kanya Mahavidyalaya, Miraj

One Day National Multidisciplinary National Seminar
On

Emerging Trends and Issues in Social Sciences

Saturday, 1st February, 2020

Organized by

Department of Economics, Geography, History, Political Science,
Psychology, Sociology and Physical Education & Sports

Editor

Prof. Babasaheb Sargar

Co-editor

Prof. Ramesh Kattimani

Volume II

VIDYAVARTA Peer Reviewed International Refereed Research Journal
ISSN 2319 9318

Impact Factor: 7.041(IJIF)

1 | Page

बलात्काराची चिकित्सा आणि कारणे

प्रा.माधवी सुरेंद्र पवार
कृष्णा महाविद्यालय रेंठरे बु.
ता.कराड जि.सातारा

मो.नं ८८०५३३७७६८, pwr.madhavi@gmail.com

बलात्काराचे प्रकार का घडतात ?

बलात्कार एवढा सार्वत्रिक झाला आहे की, बलात्कारित स्त्री आणि बलात्कार करणारा पुरुष यासाठी ना वयाचे बंधन ना सामाजिक, आर्थिक, शैक्षणिक वा राजकीय प्रतिष्ठेचे बंधन. आईच्या पोटात असलेल्या बालिकेला सोडून कोणत्याही वयाच्या बालिकेवर मरणाच्या दारात असलेला म्हातारा पण बलात्कार करू शकतो. अमेरिकेच्या अध्यक्षांपासून रुग्णालयाचा सफाई कामगार, कुणीही, कुणावरही केव्हाही आणि कुठेही बलात्कार करू शकतो. द नॅशनल क्राईम रेकॉर्ड ब्युरोच्या आकडेवारीनुसार भारतात स्त्रियांविरुद्ध होणार्या एकूण अत्याचारात बलात्काराचा चौथा क्रमांक आहे. या लेखात बलात्कार म्हणजे फक्त पुरुषाने स्त्रीवर केलेली बळजबरी असे गृहीत धरलेले आहे.

बलात्कार ही मानसिक विकृती आहे. बलात्कारामुळे शारिरिक आघात होतात. त्यामुळे त्यांचा आत्मविश्वास गमावून बसतो. आजही आपल्याकडे लैंगिक शिक्षणाबाबत खुल्या मनाने चर्चा होत नाही. लैंगिक भावनांचा विचार केला जात नाही. योग्य वेळी लैंगिक शिक्षण मिळाल्यास असे प्रकार घडणार नाहीत. याकरता जनजागृती करणे आवश्यक आहे. योग्य वेळी लैंगिक शिक्षण दिले गेले पाहिजे. हिंसक वृत्तीमुळे असे प्रकार घडतात. याकडे वेळीच लक्ष देणे गरजेचे आहे. नुकताच आशियातील सहा देशांमध्ये पुरुषांच्या बलात्कारामागच्या मानसिकतेचा शोध घेणारा एक सर्व्हे करण्यात आला. त्यासाठी दहा हजार पुरुष तसंच तीन हजार स्त्रियांच्या मुलाखती घेतल्या गेल्या. काय आढळलं या सर्व्हेमधून?

दिल्लीत १६ डिसेंबर रोजी घडलेल्या सामूहिक बलात्काराच्या खटल्याविषयी निकालपत्र जाहीर करण्यात येत होतेय त्याच दिवशी आशियातील सहा देशांमध्ये पुरुषांसोबत केलेल्या एका सर्व्हेचा अहवाल प्रसिद्ध झाला होता. बलात्कारासारखी हिंसक कृत्य करण्यामागे पुरुषांच्या कोणत्या प्रेरणा असतात याविषयी अनेक देशांत एकत्रितपणे केला गेलेला हा पहिलाच सर्व्हे आहे. आपल्या देशात महिलांविरुद्ध होणार्या हिंसाचाराच्या वाढत्या घटना लक्षात घेता ह्या अहवालाची दखल घेतली जायला हवी होती वृ पण त्या वेळी सगळा देश दिल्लीतल्या खटल्याबद्दल आणि त्यात जाहीर झालेल्या फाशीच्या शिक्षेविषयी उलटसुलट चर्चा करण्यात इतका मशगूल होता की या महत्त्वाच्या सर्व्हेकडे बघायला कुणाला फुरसतच मिळाली नाही.

बलात्कार करण्यामागे पुरुषांची नेमकी काय मानसिकता असते, त्याचाच शोध या बहुराष्ट्रीय सर्व्हेच्या ताज्या अहवालातून घेतला गेला आहे. आशियातील श्रीलंका, चीन, बांगलादेश, कंबोडिया, न्यू गिनी आणि इंडोनेशिया या सहा देशांमधल्या दहा हजार पुरुषांसोबत ही पाहणी करण्यात आली होती. या देशातले बलात्कारविषयक कायदे आणि स्त्रियांविरुद्धच्या हिंसाचारसंबंधीच्या कायद्यातही बराच सारखेपणा आढळला. भारताप्रमाणेच या बहुतेक देशांमध्येही विवाहांतर्गत बलात्काराची संकल्पना अस्तित्वातच नाही. म्हणून जरी या सहा देशांत भारताचा समावेश नसला तरीही दक्षिण आशियाची एकूण सांस्कृतिक परिस्थिती लक्षात घेतली तर या पाहणीचे निष्कर्ष आपल्या देशाच्या संदर्भातही तेवढेच लागू पडतील असे मला वाटते.

तसाच पुरुषांवरही वेगवेगळ्या कारणामुळे हिंसाचार होतो. ५० ते ७० टक्के पुरुषांना लहानपणी भावनिकहिंसा अनुभवावी लागली आहे. काहीना दारुडया पालकांकडून मारहाण सहन

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - IX

Issue - I

January - March - 2020

MARATHI PART - I

Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING

2019 - 6.399

www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole

M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan

Aurangabad. (M.S.)

१६. उच्च शिक्षणासमोरील आव्हाने

प्रा. माधवी सुरेंद्र पवार

कृष्णा महविद्यालय रेटरे नु. ता. कणड जि. सातारा.

माणसाच्या गती व प्रगतीचे साधन म्हणजे शिक्षण म्हणजे शिक्षण होय. शिक्षण म्हणजे अशा सर्व प्रकारच्या प्रक्रियांचे एकत्रीकरण की ज्यामुळे व्यक्ती तिच्या क्षमता, अभिवृत्ती व ती रहात असलेल्या सामाजिक वर्तणुकीच्या भाटांचा विकास करते. परंतु समाजातील प्रत्येक व्यक्ती ह्या प्रक्रियेचा पटक आहे का तर याचे उत्तर दुर्दैवाने नाही असे द्यावे लागते. आपण गुणगान करतो की २१वे शतक माहितीचे, जागतिक महासत्ता बनण्याचे मात्र बनण्याचे मात्र वंचित, विशेष, निर्धर शालायाहय असे अनेक संकल्पना आहेत की वरील प्रश्नाच्या उत्तराची वास्तविकता समोर आणतात. प्रगत ज्ञान तंत्रज्ञान आणि व्यवस्थेत अनेक प्रयत्न ह्या संकल्पनात्मक समस्या दूर करण्यासाठी आपआपल्या स्तरावर प्रयत्न करित आहे.

जागतिकीकरणाच्या संदर्भात आज जगाच्या भौगोलिक सीमा निखळून पडून जगाची संकल्पना 'ग्लोबल व्हिलेज' कडे जात आहे. या संकल्पनेमुळे व्यापक अर्थाने वस्तू आणि सेवा मुक्तपणे जगातील एका देशातून दुसऱ्या देशात जात आहेत. यातून आज जगाचे आर्थिक, सामाजिक व सांस्कृतिक क्षेत्रात नव्या आयामात बदल पेटू पाहत आहेत. ही जागतिकीकरणाची प्रक्रिया सांस्कृतिक, विज्ञान-तंत्रज्ञान, अवकाश, संशोधन आदी क्षेत्रात स्पर्धात्मक व सहकार्याच्या स्वरूपात सुरू आहे. यापासून शिक्षण हा घटकदेखील अलिप्त राहिलेला नाही. त्यामुळे उच्च शिक्षणाचे संदर्भ बदलून नवीन आव्हाने उभी राहिली आहेत.

भारतीय शिक्षण व्यवस्थेचा मुलाधार असलेल्या स्वातंत्र्य, समता आणि न्याय या संकल्पनांची जागा उदासीकरण, खासगीकरण आणि जागतिकीकरण घेऊ पाहत आहेत. परंतु त्यासाठी उच्च शिक्षणाचे आंतरराष्ट्रीयीकरण होताना राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय शिक्षणाच्या भागीदारीचा मुलाधार हा समान हितसंबंध, परस्परगंधी प्रतिष्ठा व विश्वसनीयता यांचे संवर्धन झाल्याविना देशातील उच्च शिक्षणाची गुणवत्ता व आंतरराष्ट्रीय पातळीवर शैक्षणिक देवाण-घेवाण यशस्वी होऊ शकणार नाही.

सर्व शिक्षा अभियान व राष्ट्रीय शिक्षा अभियानाच्या यशाने भारतीय प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षणाचा भक्कम पाया ठेवला गेला. तथापि, उच्चशिक्षणाच्या परीघामध्ये अद्यापही त्याच्या सुधारणेत आणि गुणवत्तेत म्हणावे तसे सुयोजित प्रयत्न केले गेल्याचे दिसून येत नाही. येत्या दशकामध्ये भारतात जी कामे करण्यायोग्य वय असलेल्यांची लोकसंख्या आहे. त्यांची लोकसंख्यानिहाय लाभांशाची फळे निश्चितपणे मिळतील. आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेने भाकित केले आहे की, इसवी सन २०२० पर्यंत भारतातील २० ते २४ वर्षे वयोगटातील कामगारांची संख्या चीनच्या ९४ दशलक्ष कामगारांच्या तुलनेत २१६ दशलक्ष इतकी असेल. भारतातील अवलंबित्वाचे प्रमाण हे अत्यंत अनुकूल असे आहे. अमेरिका ४० वर्षे, जपान ४० वर्षे, युरोप ४० वर्षे यांच्या तुलनेत भारतातील सगसरी वयोगट हा इसवी सन २०२० पर्यंत २९ वर्षे इतका असेल.

शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ, कोल्हापूर
विवेच्यमानित, यू.जी.सी. मान्यताप्राप्त त्रैमासिक
(Peer Reviewed Referred Research Journal)
ISSN No. 2319-6025

शिवधर्म संशोधन पत्रिका

वर्ष-नववे : जोडअंक-एकवीस आणि बावीस : जानेवारी ते जून २०२०

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयातील विविध संप्रदाय
दिनांक १ व २ फेब्रुवारी, २०२०

सद्गुरु गाडगे महाराज कॉलेज, कराड

(स्वायत्त महाविद्यालय)

ता. कराड जि. सातारा

राष्ट्रीय उच्चस्तर शिक्षा अभियान (रुसा)

संत चोखामेळा यांच्या अभंगातील सामाजिक जाणिवेचे स्वरूप

प्रा.माधवी पवार

कृष्णा महाविद्यालय रेठरे बु.

महाराष्ट्रीय संतापुढे मानवी जीवनाचे समग्र रूप उभे होते. म्हणूनच महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक इतिहासातील भागवतधर्मी संतांचे कार्य फार महत्त्वाचे आहे. आज सहा-सातशे वर्षांनंतरही भारतमातेच्या पवित्र भूमीत व महाराष्ट्राच्या कुशीत अनेक संतकवी झालेत. त्यापैकी श्री संत निवृत्ती महाराज, श्री संत ज्ञानेश्वर महाराज, श्री संत नामदेव महाराज, श्री संत एकनाथ महाराज, श्री संत तुकाराम महाराज, संत बहिणाबाई, संत जनाबाई, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज इत्यादी संतांचे वाङ्मय विशेषतः अभंग, ओव्याच्या, गाथेच्या रूपाने प्रसिद्ध झाले असून आजही ते सर्वतोमुखी गाईले जात आहेत; परंतु संत चोखामेळा महाराजांचे काव्य मात्र एवढे प्रसिद्धीस आले नाही. ते दुर्लक्षित किंबहुना उपेक्षित राहिले. सर्व संतांच्या अभंगाप्रमाणेच श्रीसंत चोखामेळा महाराजांच्या अभंगालाही परतत्त्वाचा स्पर्श झाला आहे. म्हणूनच संत चोखामेळ्यांची अभंगरचना ही आजही मानवी जीवन जगत असताना प्रासंगिक आहे. तरी पण वर्णव्यवस्थेची रीत बिघडल्याने वर्णवादी समाजात संत चोखामेळा उपेक्षित गणले गेलेत.

संत चोखामेळा हे मंगळवेढ्याचे. पंढरीस संत नामदेवांचा त्यांना सहवास लाभला आणि त्यांचे आयुष्यच बदलले. विठ्ठलावर निस्मिम भक्तिभाव असणारा चोखामेळा केवळ अस्पृश्य जातीत जन्माला आला म्हणून अस्पृश्यांसारखीच थेट वागणूक चोखामेळ्याला मिळाली. त्यांच्या वाट्याला आलेले दुःख, दैन्य, दारिद्र्य आणि विटाळाचे साम्राज्य त्यांना अस्वस्थ करीत होते ते विठ्ठलाला आपले दुःख सांगायचे, वेदना विठ्ठलापुढे मांडायचे मात्र कुठेही विद्रोहाचा लवलेश त्यांच्या अभंगात दिसत नाही. संत ज्ञानेश्वरांच्या अभंगवाणीतून चोखोबा घडले. 'चोखा म्हणे श्रेष्ठ ज्ञानदेवी ग्रंथ। वाचिता सनाथ जीव होती।' ही ज्ञानेश्वरीची ताकद चोखाबांना ज्ञात होती. अख्खे कुटुंब जरी विठ्ठलभक्तीत रममाण झाले असले तरी त्यांच्या मुलगा कर्ममेळा मात्र आपल्या अभंगातून विठ्ठलाला कठोर शब्दात जाब विचारतो. 'चोखा चोखट निर्मळ। तथा अंगी नाही मळ' असे जरी खरे असले तरी चोखोबांना व्यवस्थेचा आयुष्यभर त्रास झाला. 'चोखा म्हणजे गंगाजळ।' असे जरी म्हटले गेले असले पण रत्नहार चोरीचा आरोप ही याच व्यवस्थेने त्यांच्यावर लावला संतांचे सारेच गुण चोखामेळ्यात असताना केवळ महार जातीत जन्माला आला म्हणून आयुष्यभर लाचारीत, दारिद्र्यात आणि सामाजिक विटंबनेत तथा बहिष्कृतांच्या अवस्थेत त्याला जगावे लागले. दारिद्र्यात जन्म झालेला चोखोबा दारिद्र्यातच मरण पावतो. अशी ही सामाजिक व्यवस्था आपल्या देशात शतकानुशतके अस्तित्वात होती.

Impact Factor - 6.625

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

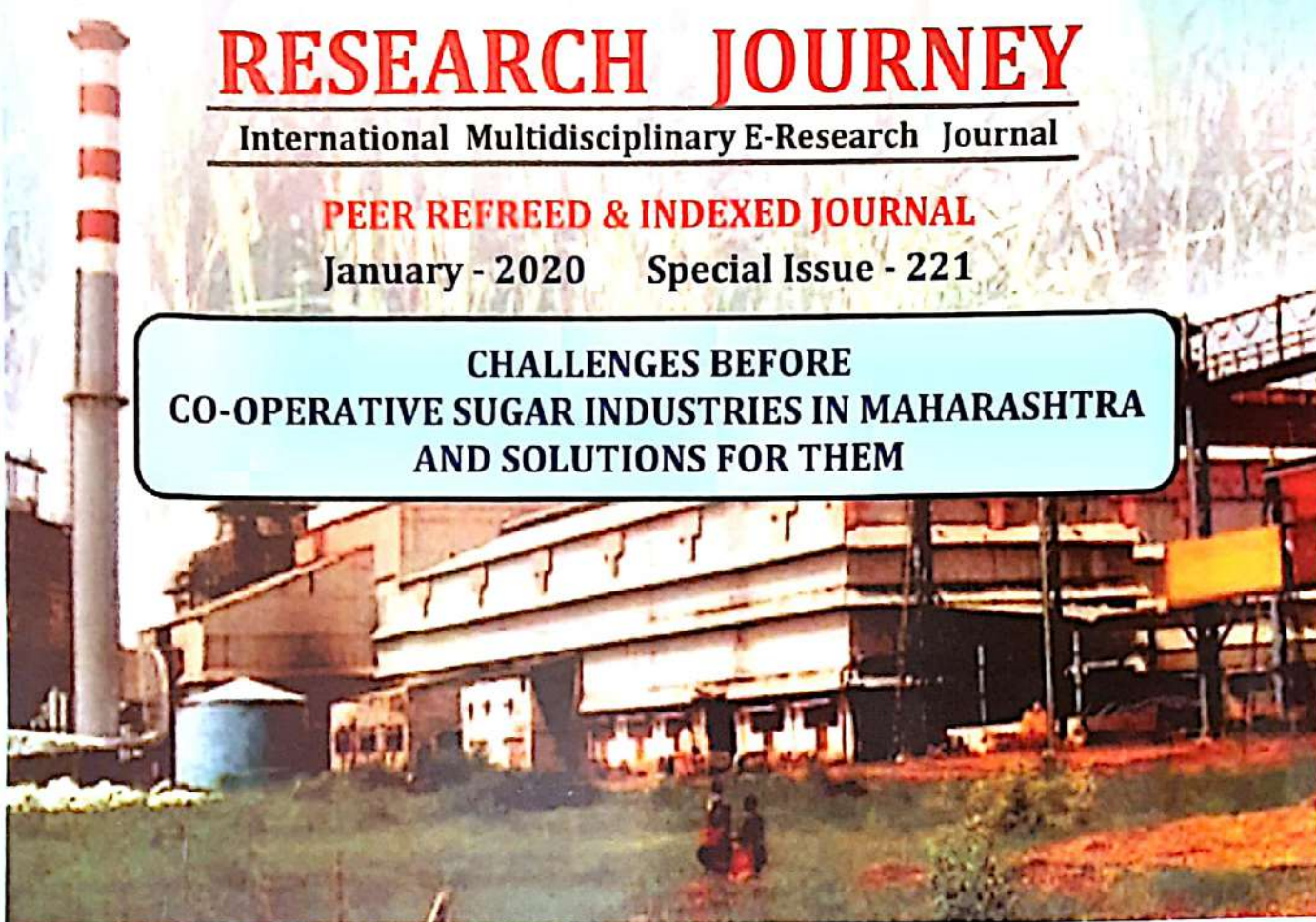
RESEARCH JOURNEY

International Multidisciplinary E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

January - 2020 Special Issue - 221

CHALLENGES BEFORE
CO-OPERATIVE SUGAR INDUSTRIES IN MAHARASHTRA
AND SOLUTIONS FOR THEM

Guest Editor:

Dr. Somprasad Kenjale

Principal,

M. S. Kakade College, Someshwarnagar,

Tal- Baramati, Dist- Pune-412306

Executive Editor of the issue:

Dr. Jagannath Salve

Head, Dept. of Economics,

Vice-Principal, M. S. Kakade College, Someshwarnagar,

Tal- Baramati, Dist- Pune-412306

Chief Editor: **Dr. Dhanraj Dhangar**

This Journal is indexed in :

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

I
N
T
E
R
N
A
T
I
O
N
A
L

R
E
S
E
A
R
C
H

F
E
L
L
O
W
S

A
S
S
O
C
I
A
T
I
O
N

सहकारी साखर कारखाने सद्यस्थिती व साखर उद्योगातील सत्यता

प्रा.माधवी सुरेंद्र पवार

कृष्णा महाविद्यालय रेट्टे नु.

ता. कराड जि.मातारा

मो. नं ८८०५३३७७६८

ई-मेल:- pwr.madhavi@gmail.com

महाराष्ट्र हे कृषोपधान राज्य असल्यामुळे कृषी क्षेत्रातील सहकारी तत्वावर उभी असणारी साखर कारखानदारो ग्रामीण भागात शेती, उद्योग, शिक्षण, रस्ने, दळणवळण सामाजिक व सांस्कृतिक बाबी यात मोठ्या प्रमाणावर वृद्धी झालेली दिसून येते. महाराष्ट्रात एकूण १७३ सहकारी साखर कारखाने आहेत. सगळे साखर कारखाने हे महाराष्ट्र सहकारी साखर कारखाने फेडरेशन लिमिटेडच्या अंतर्गत येतात.

सहकार एक संस्कार आहे. सहकार ही संकल्पना आहे व तिचा विकास करायचा असेल तर सहकारात काम करणाऱ्या प्रत्येकाने आपल्या आचरणाने व नितीने तो फुलविला पाहिजे तरच त्याची रसाळ गोमटी फळे प्रत्येकाला चाखता येतील. आपल्या देशातील सहकाराचे शतक उलटून गेल्यानंतर दुर्दैवाने काही अपप्रवृत्तींनी त्यावर ताबा मिळवला व त्यामुळे पुर्ण सहकार अस्ताव्यस्त झाला. त्यामुळे नवनवी आव्हाने निर्माण झाली देशात सर्वांत मोठा सहकार आज महाराष्ट्रात आहे.

डॉ.धनंजयराव गाडगीळांच्या मार्गदर्शनाखाली विठठलराव विखे पाटील यांनी पहिला साखर कारखाना प्रवर लोणी जि.अहमदनगर येथे इ.स १९५१ मध्ये सुरु केला. अतिशय परिश्रम घेवून या कारखान्याची स्थापना झाली. सहकार तत्वावरील प्रयोग यशस्वी झाला. महाराष्ट्रात सहकारी उद्योगाला पुरक वातावरण तयार झाले. महाराष्ट्रात सर्वांत जास्त सहकारी साखर कारखान्याची सुरवात झाली. त्यामुळे ग्रामीण विभागाचा कायापालट झाला याचे श्रेय सहकारी साखर कारखान्यांना द्यावे लागेल. ग्रामीण विकास, शेती विकास व परिसर विकासाचे कार्य सहकारी साखर कारखान्यांनी केले. सहकारी साखर कारखाने महाराष्ट्राच्या विकासाचे भूषण ठरले. ऊस लागवडीमुळे शेतकऱ्यांच्या आर्थिक उत्पन्नात वाढ झाली. तसेच स्थैर्य प्राप्त झाले त्यामुळे शेतकऱ्यांच्या राहणीमानात प्रगती झाली व आर्थिक सुब्यक्ता आली. दुग्ध व्यवसाय, कुकुटपालन, फळ व फुलांची लागवड ह्या पुरक व्यवसायांमुळे शेतकऱ्यांच्या आर्थिक शक्ती वाढली. साखर निर्मितीनंतर टाकावू पदार्थापासून उपवस्तूंचे उत्पादन केले जाते. या वस्तूच्या उत्पादनात स्पिरिट, मद्य, अॅसिड, कागद, मिथेन गॅस, जनावरांचे खाद्य, इथेनॉल, बीजनिर्मिती इ.चा समावेश आहे.

सामाजिक प्रगतीचा पाया म्हणून आर्थिक प्रगतीच्या दृष्टीने, सामाजिक सुखसोयी व सुविधा कारखान्यांनी उपलब्ध करून दिल्या त्यात वाचनालये, सांस्कृतिक मंडळे इत्यादींचा समावेश होता. म्हणजेच सर्वांगीण प्रगती करण्याचे कार्य कारखान्यांनी केले. शैक्षणिक कार्य बालवाडीपासून महाविद्यालयीन, तांत्रिक, अभियांत्रिकी, औद्योगिक, वैद्यकीय, कृषी तसेच आधुनिक संगणक विषयक शैक्षणिक सोयी सहकारी साखर कारखान्यांच्या आर्थिक मदतीमुळे ग्रामीण भागात उपलब्ध झाल्या. त्यामुळे सहकारी साखर कारखाने ग्रामीण परिसराचा विकास व समृद्धीचे मानकरी ठरले आहेत.

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S
RESEARCH JOURNEY

International Multidisciplinary E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

January 2020 Special Issue -222 (B)

Chief Editor -
 Dr. Dhanraj T. Dhangar
 Assist. Prof. (Marathi)
 SPH Mahila Arts, Science &
 Commerce College, Malegaon Camp,
 Dist - Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editors :
 _____ (English)
 _____ (Hindi)
 _____ Bhussawal (Marathi)
 Dr. Rajay Pawar, Goa (Konkani)

This Journal is indexed in :

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

स्त्रीवादी चळवळ आणि स्त्रिया

प्रा.कु.माधवी सुरेंद्र पवार
सहाय्यक प्राध्यापक,मराठी विभाग,
कृष्णा महाविद्यालय रेटोरे बु .
ता. कराड जि. सातारा
मो.नं ८८०५३३७७६८

स्वातंत्र्यपूर्व काळात भारताच्या विविध भागांत समाजाच्या पुर्नरचनेसाठी चळवळी झाल्या .त्या सतीची चाल नष्ट करण्यासाठी ते विधवांचा पुनर्विवाह ,स्त्रियांचे शिक्षण वगैरे अनेक विषयावर झाल्या .हे प्रश्न फक्त स्त्रियांच्या चळवळी साठीचे म्हणून उचललेले गेले नाहीत तर समाजाला आधुनिक बनवण्यासाठी त्यांच्या प्रगतीसाठी आवश्यक होते म्हणून त्या संदर्भात चळवळी झाल्या .काही स्त्रियापुढे आल्या ते समस्त स्त्रीवर्गासमोर आदर्श म्हणून परंतु मुळात या चळवळी पुरुष सुधारकांनी घडवून आणल्या .या चळवळीला समाजसुधारकांच्या कल्पनेतील आधुनिक स्त्रीच्या रूपाने त्यादृष्टीनेच मार्ग दर्शन केले .

इ.स १९४७ साली भारत स्वतंत्र झाला .१९५० साली आपली राज्यघटना तयार झाली या घटनेनुसार स्त्रियांना समान नागरिकत्वाचे अधिकार मिळाले .अर्थातच मतदानाचा व निवडणुकीला उभे राहण्याचाही अधिकार मिळाला .१९५५ मध्ये डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांनी हिंदू कोड वील पास झाले अन् त्यानुसार बहुपत्नीत्व वेकायदेशीर ठरले .स्त्रियांना संपत्तीचा वारसाचा हक्क मिळाला .घटस्फोट घेण्याचा अधिकार मिळाला घटस्फोतीतेला पोटगीचा अधिकार मिळाला वेळोवेळी कायदे करून सरकारने स्त्रीचे जीवन सुखकर करण्याचा तिला समान अधिकार देण्याचा प्रयत्न केलेला दिसतो .

समाजसुधारणेचे विषय लग्नासाठीचे योग्य वय कोणते,विधवांचा पुनर्विवाह हे सर्व विषय राष्ट्रीय पातळीवरील हिंदू नेतृत्वाने या सगळ्याचा संदर्भ भारताच्या सांस्कृतिक प्रतिमेशी लावला तेव्हा हे विषय आपोआप मागे पडले .याचवेळी परकीय सत्तेविरुद्ध लढणे सर्वात महत्वाचे आहे असे सगळ्यांना वाटू लागले होते . "महात्मा गांधीजीच्या हाकेला उत्तर म्हणून स्त्रियांनी चळवळीत भाग घेतला म.गांधीनी स्त्रियांच्या त्यागाची प्रशंसा केली तसेच त्यांच्यातील निसर्गतः असलेल्या कष्टाळू वृत्तीचे कौतुक केले व स्वातंत्र्य,प्राप्तीच्या संघर्षातील एक प्रवित्रा म्हणजे या अवलांचा गट .हे या चळवळीचे प्रतिकच बनले .या कालखंडात स्त्रियांच्या काही संघटना उभ्या राहिल्या जसे की 'ऑल इंडिया वुमेन्स कॉन्फरन्स ' या सारखा स्त्रियाचा विभाग विविध राजकीय पक्षांनी सुरू केला" .¹

अनेक लहानमोठ्या चळवळी या कालखंडात आकार घेऊ लागल्या १९६० साली भारतीय महिला परिषदेच्या अधिवेशनात महिलांचे विवाहविषयक खटले स्त्री न्यायाधीशांपुढे चालवण्यात यावेत अशी मागणी करण्यात आली .आज जळगाव मालेगावची वासनाकांडाची प्रकरणे पाहता स्वतंत्र स्त्री न्यायालयाची गरज स्पष्ट होत आहे .१९६५ साली औपध उदयोगातील तीनशे स्त्री कामगारांनी संप करून लग्न झाल्यावर स्त्री कर्मचा-यांना कामावरून काढून टाकण्याचा प्रथेविरुद्ध आंदोलन केले .१९६७ ला विनोवांनी स्त्रीशक्ती जागृत करा असा आदेश दिला व त्यांच्या अनुयायांनी विनोवांचा संदेश पोहचवण्यासाठी बारा वर्षे भारतभर पदयात्रा करण्याचा संकल्प सोडला .

"१९७० साली समाजवादी महिला संघटनेने महिला हक्क संरक्षण कायद्यासाठी जनजागरण सुरू केले .मुंबई च्या टाटा समाजविज्ञान संस्थेने मिळवल्या स्त्रियांची सामाजिक आर्थिक पाहणीकरून आर्थिक स्वावलंबाने स्त्रियांचा सामाजिक दर्जा उंचावतो .भारतातील स्त्रियांचे समाजातील स्थान समानतेकडे वाटचाल अशा अभ्यासगटांची भारत सरकारने स्वतंत्र स्थापना केली ."² १९७२ - ७४या काळात महिलांनी महाराष्ट्रात महागाई विरुद्ध आंदोलन छेडले